

1693

SPOMIN
SLOVESNEGA KRONANJA
ŽALOSTNE MATERE BOŽJE

NA 20. SEPTEMBRA 1896.

KATERA SE CASTI V SLAVNEJ STOLNI CERKVI

SV. JUSTA M. V TRSTU.

POSLOVENIL.

G. JANEZ SLAVEC

ŽUPNIK.

Čisti dohodek v korist bratovščine žalostne Matere božje.

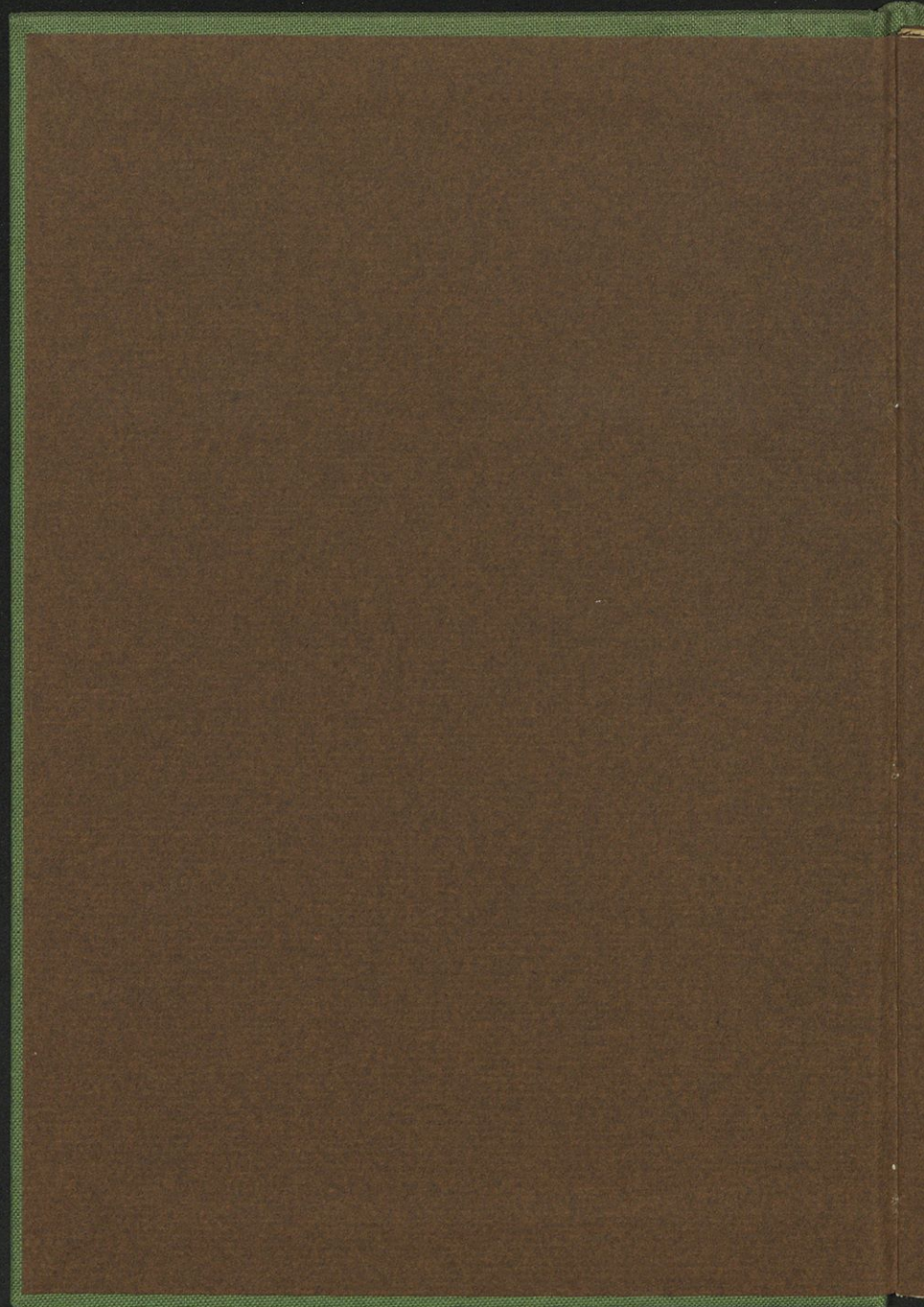
Z dovoljenjem prač. Tržaško Kopersk. škof. ordinariata

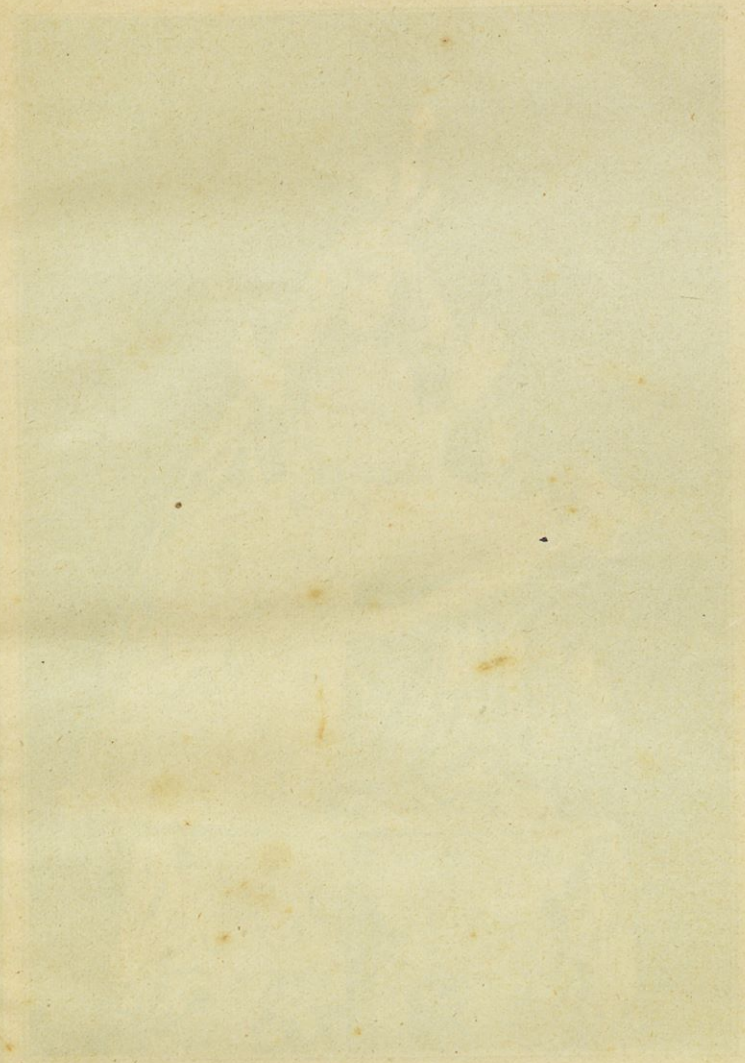
CENA 20 KR.

Založil ALOJZIJ STOLFA.

TISKARNA TOMASICH V TRSTU.

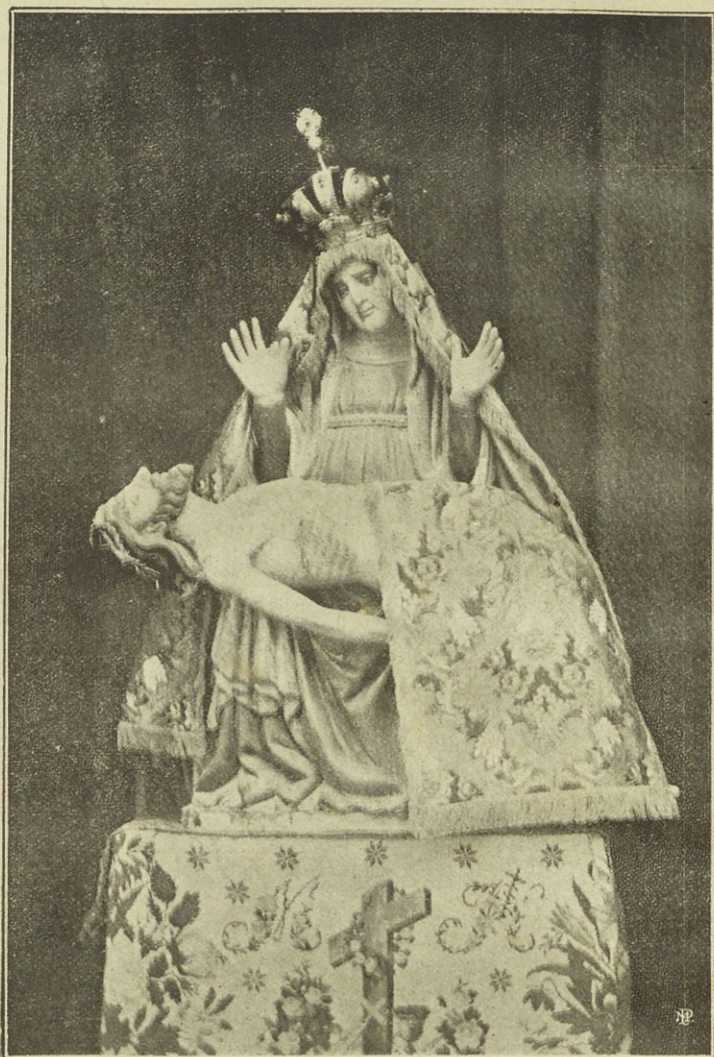
1896.





Faint, illegible text or markings, possibly bleed-through from the reverse side of the page.





Žalostna Mati Božja

katera se časti v stolni cerkvi Sv. Justa M.

(Po fotografični podobi M. Zanutto.)

SPOMIN
SLOVESNEGA KRONANJA
ŽALOSTNE MATERE BOŽJE

NA 20. SEPTEMBRA 1896.

KATERA SE ČASTI V SLAVNEJ STOLNI CERKVI

SV. JUSTA M. V TRSTU.

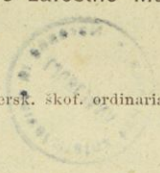
POSLOVENIL

G. JANEZ SLAVEC

ŽUPNIK.

Čisti dohodek v korist bratovščine žalostne Matere božje.

Z dovoljenjem preč. Tržaško Kopersk. škof. ordinariata.



CENA 20 KR.

Založil ALOJZIJ STOLFA.

TISKARNA TOMASICH V TRSTU.

1896.

584021



200708028

U V O D.

Sv. Ivan Evangelist nam pripoveduje v svojih čudovitih prikaznih, katere je gledal na otoku Patmos, da je videl ženo obdano od solnea, pod nogami luno, in glavo ovenčano z dvanajsterimi svetlimi zvezdami, *na njenej glavi krono dvanajsterih zvezd* (Skrivno razod. 12, 1). Cerkev, sklicevaje se na izreke mnogih cerkvenih učencikov, obrača po pravici te svetopisemske besede na prečisto Devico, katero je presveta Trojica v dan njenega častitega vnebouzetja venčala v Kraljico nebes in zemlje ter povzdignila nad vse vrste zveličanih duhov. Da, Mariji kot nebeški Kraljici spodobi se prekrasna in predragocena krona zavoljo njene visokosti, njenih posebnih prednosti, njenega nadčloveškega dostojanstva, njenih izvanrednih kreposti in zaslug in zavoljo njenega poveličanja nad vse razumom obdarovane stvari. Kraljico, krone vredno, jo nazivlje sv. Cerkev o velikonočnem času v pesmi: *Veseli se, Kraljica nebeška, aleluja*; Kraljico mogočno in milostljivo hoče, da jo nazivljejo verniki v molitvi: *Češčena bodi, Kraljica*; in v lavretanskih litanijah nič manj ko 10 krat jo imenuje *Kraljico*.

Dasi pa mi te nebeške Vladarice ne moremo venčati s krono, kakoršne je vredna, treba vendar, da jej na drug način skažemo svoje spoštovanje in češčenje. Zato nas nadaja sv. Cerkev, da jej vsak dan darujemo skrivnostno krono sv. rožnega venca, ter nas zagotavlja, da jej je ta krona še bolj všeč kakor iz dražih kamenov.

Da bi nam bila pa bolj očitna visoka uzvišenost presvete Device, da bi nam bile tem spoštlji vejše njene podobe, katere se odlikujejo po posebnih milostih vernikom podeljenih, da se tem bolj razširi njeno češčenje ter z nova obudi vera in hvaležnost do Marije; uvedla se je navada, da se posebno slovesnostjo kronajo podobe Matere božje. To se v naših časih izvršuje na povelje sv. Očeta papeža ali z dovoljenjem Vatikanskega kapitlja.

Taka izvanredna slovesnost vršila se je nedavno v slavnej stolnici sv. Justa v Trstu, da se povzdigne češčenje *žalostne Matere božje*, ki ima tam svoj altar. V ta namen spisana je bila tudi ta knjižica, katero podajam sedaj tudi v slovenskem prevodiu, izpustivši samo vspored (program) slovesnosti, ker je nepotreben, ter prosim častilce Matere božje ne samo, da to knjižico pazljivo berejo, ampak še posebno, da prinašajo Mariji vsaki dan v dar duhovno krono hvale in otroške vdanosti, krono odsevajočo skrivnostnega zlata ljubezni in milosti ter ozaljšeno dragocenimi biseri krščanskih kreposti.

Janez Buttignoni

stolni korar sv. Justa.



Ta slovenski prevod izhaja iz peresa veleučenega in častivrednega g. župnika Janeza Slavca na Repentabru; kateremu se tukaj očitno prav lepo in srčno zahvalujem.

PRVI DEL.

O čiščenju Matere božje v obče.

PRVO POGlavJE.

O čiščenju presvete Device.

Marija, deviška Mati vélovečenega Boga, je prerokovala sama o sebi v hiši Elizabetini: „*Blaženo me bodo imenovali vsi rodovi*“. (Luk, I, 48.) To prerokovanje se je izpolnilo doslovno, ter se še izpolnuje v katoliški Cerkvi, katera je vedno na poseben način častila Mater božjo s tem, da je slavila njene zasluge in izvanredne prednosti, predlagala njene kreposti vernikom v izgled ter jih vspodbujala, da naj za Bogom stavijo vse svoje zaupanje v Marijo. Glasoviti o. Mabillon spričuje, da od prvega začetka sv. Cerkve so verniki pobožno častili preblaženo Devico.

Nikakor pa ni mislila Cerkev s tem zamenjati Matere božje z Bogom samim, kakor da bi hotela Marijo častiti z molitvijo, katera se spodobi samemu Bogu. Po krivici torej očitajo krivoverci (protestanti) katoličanom malikovalstvo, kakor da bi Marijo po božje častili.

Mi sicer častimo, slavimo, prosimo presveto Devico, pa razločujemo med stvarjo in Stvarnikom; čast, katero njej skazujemo, dasi mnogo večja od one, s katero častimo angelje in svetnike, je vendar neskončno nižja od one časti, s katero molimo Boga. Stvarniku vseh rečij spodobi se *molitev*, angeljem in svetnikom pa čiščenje nižje stopinje. Preblaženej Devici pa, ki je Kraljica angeljev in svetnikov, izvoljena hči nebeškega Očeta, deviška Mati Sina božjega, prečišta Nevesta svetega Duha, spodobi se po vsej pravici tudi posebno, višje čiščenje, ki pa ni molitev.

Ta razlika med češčenjem Boga in Marije je najbolje označena v lavretanskih litanijah; tukaj namreč izpoznavamo Boga stvarnika in delivca milosti ter ga kličemo: „*Gospod, Kriste usmili se nas*“; ko pa se potem obrnemo k Mariji, katera nam more samo izprositi milost pri Bogu, jo kličemo: „*sveta Marija, prosi za nas*“.

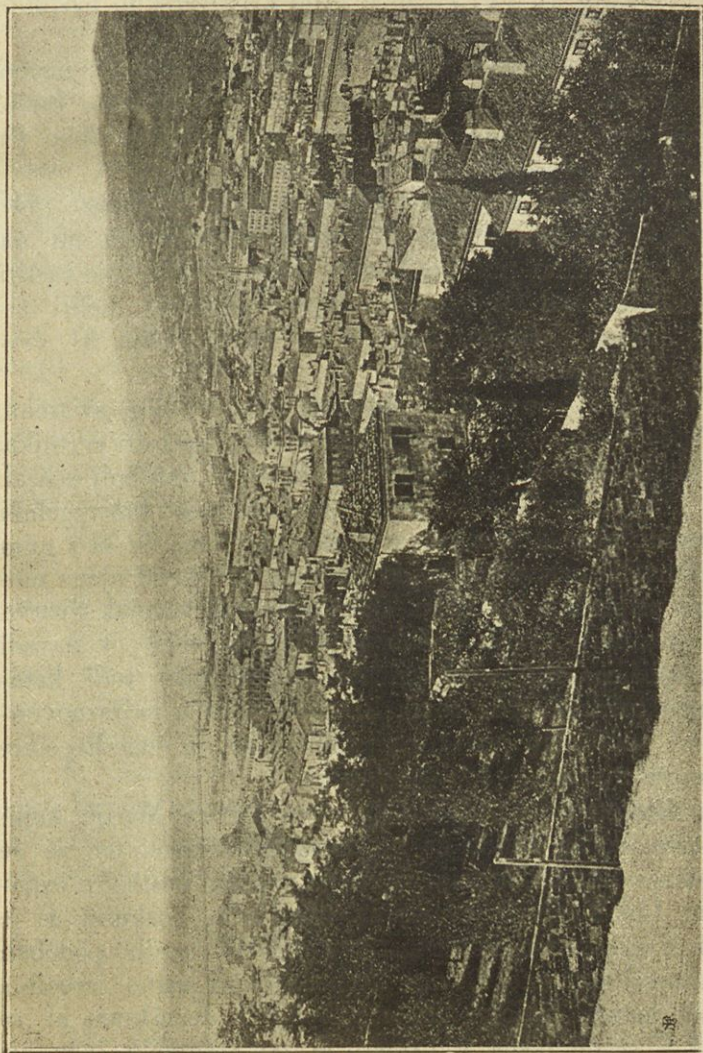
Češčenje preblažene Device se je razodevalo nekdanj, kakor sedaj, na mnogotere načine. Njej v čast zidali so cerkve in kapele brez števila, ustanavljali praznike, bratovščine, družbe in vsakovrstne pobožnosti n. pr. škapulir, rožnivenec, molitvene ure (psalmi), angeljsko češčenje, pobožnost meseca Majnika i.t.d.

Ne samo duhovništvo, ampak vse verno ljudstvo katoliško se je vedno navduševalo za češčenje presvete Device. Da navedemo en sam primer: ko se je drznil Carigrajski patrijarh Nestorij tajiti, da je Marija Mati božja, sešlo se je 260 škofov na občnem cerkvenem zboru v Efezu (l. 431.) ter so, zaslišavši te krive nauke, Nestorija izobčili; verno ljudstvo pa, polno radosti usled te razsodbe, spremljalo je škofo v njihova stanovanja, navdušeno prepevajoč lepe pesmi ter noseč luči vznamenje svojega veselja in gorečnosti za čast Marije, prave Matere božje. Tako je bilo vedno v katoliški Cerkvi do naših časov, ko je bil ves svet prešinjen veselja, da je nepozabni papež Pij IX. l. 1854. proglasil za versko resnico brez madežno spočetje Marije Device.

DRUGO POGlavJE.

O podobah presvete Device.

Verska resnica katoliške Cerkve je, da je, dovoljeno in dobro imeti in častiti svete podobe. Evo tu nezmojljive besede občnega cerkvenega zbora tridentinskega (seja 25.): „Podobe Jezusa Kristusa, *presvete Device, Matere božje* in drugih svetnikov velja imeti in hraniti



Panorama Trsta pogled z Montuže.

posebno v hišah božjih ter jih spodobno častiti“. Po tej določbi se je le znova potrdilo, kar je bil že II. cerkveni zbor Nicejski (l. 787.) določil proti krivoverskim nasprotnikom in pokončevalcem svetih podob.

Zavoljo češčenja svetih podob pa nikakor nismo malikovali zato, ker ne častimo naravnost podobe same, ampak osebo, katero nam podoba predočuje; podobo pa spoštujemo le zato, ker nam predstavlja sveto osebo. Noben katoliški kristjan namreč klečeč in moleč pred leseno ali kamenito podobo križanega Zveličarja ali na platno naslikano podobo Matere božje ne nameruje častiti lesa ali kamena ali barve slike, marveč hoče moliti živega Jezusa Kristusa, častiti živo Mater božjo, ki mogočno kraljuje v nebesih.

Če torej kdo moli *Očenaš* pred podobo kojega svetnika, hoče stem, kakor uči rimski Katekizem, izprosi svetnika, da on to molitev priporoči Bogu, da bi jo tem bolj uslišal. Če kdo moli *Ceščenamarijo* pred podobo kateregakoli svetnika, hoče s tem na svetnika upljivati, da bi ž njim vred hvalil presveto Devico ter nam izposloval njeno mogočno priprošnjo pri Bogu. Tako uči veliki učenjak Suarez.

Ceščenje svetih podob je bilo od vselej v navadi v katoliški Cerkvi, kar pričajo mej drugim tudi katakombe (podzemeljski rovi), ki so okrašene z najraznovrstnejšimi podobami, predstavljajočimi osebe in dogodbe stare in nove zaveze.

Isto velja o podobah presvete Device Marije, kojih nekatere so se častile že za apostolskih časov ter se še dandanes skrbno hranijo in imajo v veliki časti. Sv. evangelist Lukež, spremljevalec sv. ap. Pavla, poskušal se je tudi v slikarstvu in klesarstvu ter v raznih podobah predstavil presveto Devico (kakor govori ustno izročilo). Lepa lesena podoba Matere božje z Jezuškom, ki se časti v svetej hišici v Loretu, je po sporočilu delo sv. Lukeža, kakor je razodela presveta Devica duhovniku Aleksandru na Trsatu. Istotako slovi podoba Marije v

svetišču imenovanem gora Matere božje sv. Lukeža u Bologni, ker govori ustno izročilo, da je to podobo naslikal sv. evangelist. Enako sloveča je podoba Marije, ki se časti v Rimu v cerkvi sv. Marije Velike, in kojoj pripisujejo tudi sv. Lukežu. V katakombah se je našlo mnogo podob Marije Device; najlepša je ona iz III. stoletja na pokopališču imenovanem sv. Domistile. V poznejih časih je s češčenjem Matere božje vred rastlo tudi število njenih podob, in dandanes je ni cerkve ne kapelice, kjer ni podobe presvete Device, in pobožni verniki obešajo ob stenah svojih stanovanj poleg podobe Križanega tudi podobo Marijino. Po vshodnih deželah, tudi tam kjer žive razkolni kristjani, videti je na mnogih krajih po mestnih ulicah in trgih podobe Matere božje, okrašene cvetlicami in gorečimi svetilkami; da, so celo protestantje in židje, kateri sledeči upljivu svoje duše (ki je, bi rekel Tertuljan, po *svoji naravi krščansko-katoliška*) spoštujejo in častè Marijine podobe.

Matí božja se predstavlja v raznih podobah, da se jasneje izrazujejo različne skrivnosti njenega življenja, njene kreposti ali njena prikazovanja. Shod v Pistoji l. 1786. se je sicer izrekel proti tej navadi, pa Pij VI. je s pismom *Auctorem fidei* z dne 28. avgusta 1795. to določbo shoda obsodil kot drzno in žaljivo za presveto Devico ter tako priznal in potrdil prejšnjo splošno navado Cerkve.

Se razume, da ni nikomu dovoljeno vpodabljati presveto Devico ali svetnike v novih, nenavadnih podobah; cerkvena oblast ima pravico in dolžnost čuvati, da se tudi češčenje svetih podob v Cerkvi ohrani čisto.

TRETJE POGlavJE.

Čudežne podobe in svetišča.

Pogostoma čuje se med kristjani beseda: *čudežna ali čudodelna podoba*, in če koga njih vprašamo, kaj da pomenijo te besede, navadno odgovarjajo: Ta podoba je delala

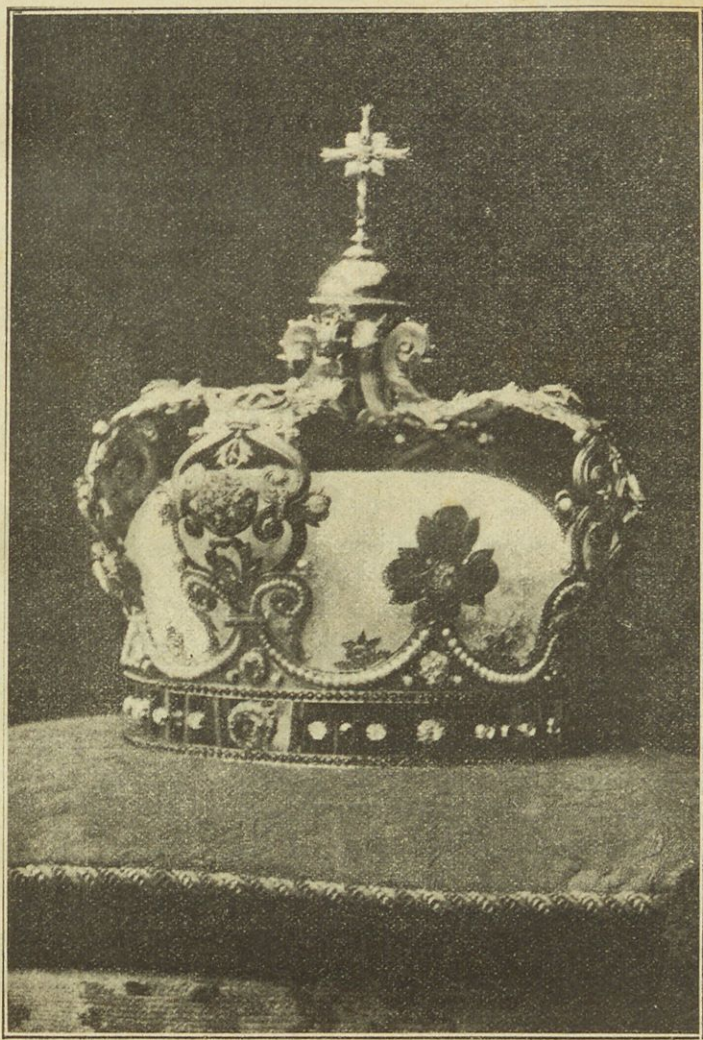
čudeže. Ni čudno potem, če se maloverni in nevedni ljudje nad tem spodtikajo. Je treba torej stvar pojasniti.

Da bi bile podobe po sebi čudodelne, si pač noben pravi katoličan nigdar ni domišljjal. Ako se pa koja podoba v navadnem jeziku imenuje čudodelna, ima to le prenešeni pomen t. j.: Bog se je te podobe poslužil, da je po njej delal čudeže, je uslišal prošnje onih, ki so pred podobo goreče molili, ter jim tudi po čudežu podelil zaproseno milost.

Isto velja o *čudežnih svetiščih*. So namreč cerkve in kapele, katere je Bog zvolil, da v njih deli posebne milosti. Taki kraji slovè med kristjani ali po številu in kakovosti nebeških milosti tam dobljenih ali po podobah, tam hranjenih, pri katerih so se godili čudeži, ali po posebnih in dragocenih svetinjah (ostankih svetnikov), ali po imenitnih dogodbah v cerkveni zgodovini (kakor n. pr. Betlehem, božji grob v Jeruzalemu i.t.d.). Taki kraji zovejo se *svetišča*.

Že sv. Avguštin (umrl 430. l.) govori o čudežnih podobah; piše namreč, da izvira ta prednost iz proste volje vseмогоčnega Boga, ki hoče svoje dobrote deliti posebno tistim, ki to ali ono podobo častè.

Iz tega sledi, da v resnici čudodelen je sam Bog; on pa ima popolnoma prsto voljo, da se poslužuje tega kraja, te osebe ali pa podobe, da po njej skazuje svojo vseмогоčnost in usmiljenost. Mar ni v puščavi one Izraelce ozdravil, ki so zaupljivo gledali na broneno kačo, družih pa ne? Mar ni obljubil, da bode v Jeruzalemskem tempelju nu rajše kakor drugod usliševal prošnje svojega ljudstva? Ali kdo bi hotel in mogel staviti meje božji modrosti, vseмогоčnosti in usmiljenosti?



Zlata krona žalostne Matere Božje.

ČETRTO POGlavJE.

O kronanju podob Marije Device.

V časniku, ki je lansko leto izhajal v Tridentu na Tirolskem o priliki slovesnega kronanja podobe Matere božje v Caravaggio v Pinè, najdemo zelò zanimivih podatkov o kronanju Marijinih podob v občē. Tu jih kolikor mogoče na kratko posnamemo.

Običaj venčati ali kronati glave oseb odlikujočih se po svojem dostojanstvu (n. pr. kralji), po svojem vzvišenem poklicu (duhovniki), po svoji hrabrosti (vojaki) ali po svoji duhovitosti (pesniki), ta običaj je iz starodavnih časov. Istotako star je običaj venčati podobe onih oseb, ki so si v enem ali drugem gori navedenih stanov zaslužile nositi krone. To velja tudi o svetih podobah: odkar so se častile, bile so mnogokrat tudi venčane.

Slovesno so začeli kronati podobe Matere božje šele po XII. stoletji. Sedmim svetim ustanoviteljem reda Servitov, ki posebno častè žalostno Mater božjo, prikazala se je ona na gori Senario v Florentinski škofiji, zvečer dne 25. marča 1239. ki je bil ono leto veliki petek. V vedni spomin te čudežne prikazni določili so ti sveti možje, da naj se vsako leto na veliko soboto slovesno krona podoba žalostne Matere božje. Ta obred potrdil je papež Kalist III. ter se še dandanes izvršuje v redu Servitov. Papež Klement VIII. (umrl l. 1605.) je daroval za podobo presvete Device, ki se časti v cerkvi sv. Marije Velike v Rimu, dragoceno krono iz biserov, da se ž njo krona podoba. Tako nam poroča zgodovina, da je dal papež Pavel V. (umrl l. 1621.) kronati podobo presvete Device v svetišču Lonigo. Leta 1616. bila je z izvanredno slovesnostjo kronana podoba Matere božje v stolni cerkvi v Vigevano.

Najbolj odlikoval pa se je po svoji gorečnosti za kronanje Marijinih podob ponižen, pa zlo pobožen

kapucin o. Hijeronim iz Forlì, umrl na glasu svetosti u Parmi dne 19. marča 1620. Ta sveti redovnik, po svoji gorečnosti, s kojo je razširjal češčenje presvete Device, imenovan „apostelj Matere božje“^{*)} je imel prvi srečno misel, da je dal z izvanredno slovesnostjo kronati podobo Marijino v cerkvi imenovani „della Steccata“ v Parmi. Pozneje se mu je posrečilo kronati še več družih podob. Zato se smatra o. Hijeronim iz Forlì po pravici ustanovitelj slovesnega kronanja Marijinih podob. V letnih zapisnikih oo. kapucinov, sestavljenih po o. Marcellinu Olgiati iz Komo, je zapisano: kolikor je mogoče znati, je bil o. Hijeronim prvi ustanovitelj te slovesnosti, ki je potem prešla v pobožno navado, da se podobe nebeške Kraljice kronajo kolikor mogoče slovesno.

Da bi pa ta običaj kronanja Marijinih podob ne zamrl z njegovo smrtjo, sklenil je o. Hijeronim ohraniti ga i zanaprej ter se je v to svrhu poslužil gorečnosti bogatega grofa Aleksandra Sforza Pallavicino iz Borgonovo v okraju Piacence. Ta pobožni gospod, sledeč gorečnosti o. Hijeronima, je dal tudi slovesno kronati mnogo Marijinih podob, ki se častè v Rimu, pa ne zadovoljen s tem, je določil v svoji oporoki dne 3. julija 1636. precejšnjo svoto denarja kot ustanovo, katere upravo ima Vatikanski kapitelj, da bi se ž njenimi obrestmi izdelovale zlate krone, s kojimi naj bi se kronale najbolj znamenite in čudežne podobe Matere božje, ki se častè po katoliškem svetu. Ko pa se ima izvršiti tako slovesno kronanje, predloži dotični škof prošnjo imenovanemu kapitelju, koji pošlje primerno krono in enega svojih kanonikov, da jo položi na glavo podobe. Ker pa dandanes ta ustanova grofa Sforza Pallavicino ni več tako bogata kakor nekđaj, zato mnogokrat kapitelj ne pošlje krone, ampak

*) O. Pellegrino iz Forlì, ki je bil več let prednik kapucinskega samostana na Montuzzi v Trstu, je popisal dela svojega someščana o. Hijeronima v knjižici, naslovljeni: „apostelj Matere božje ali kronanje podob Marijinih“.

jo je treba po drugi poti prevideti. Istatako ta kapitelj večkrat pooblasti za kronanje kojega škofa ali drugega duhovnika.

V pomoč duši imenovanega grofa Sforza Pallavicino se moli pri vsaki taki slovesnosti kronanja koje Marijine podobe na koncu psalm *de profundis* z dotično molitvijo.

Med naj bolj sloveča kronanja Marijinih podob v tem stoletju se prištevajo po pravici kronanje „*Kraljice vseh svetnikov*“ v Jakinu (Ancona) dne 13. maja 1814. in „*Materē milosti*“ v Savoni dne 10. maja 1815.; oboje je osebno izvršil sv. Oče papež Pij VII.

Prvo slovesno kronanje Materē božje izvan Italije se je vršilo na podobi Marijini na Trsatu pri Reki l. 1715.; dve leti potem pa na podobi presvete Device na sv. Gori pri Gorici. Podoba Materē božje v Barbani pri Gradu je bila kronana l. 1863.



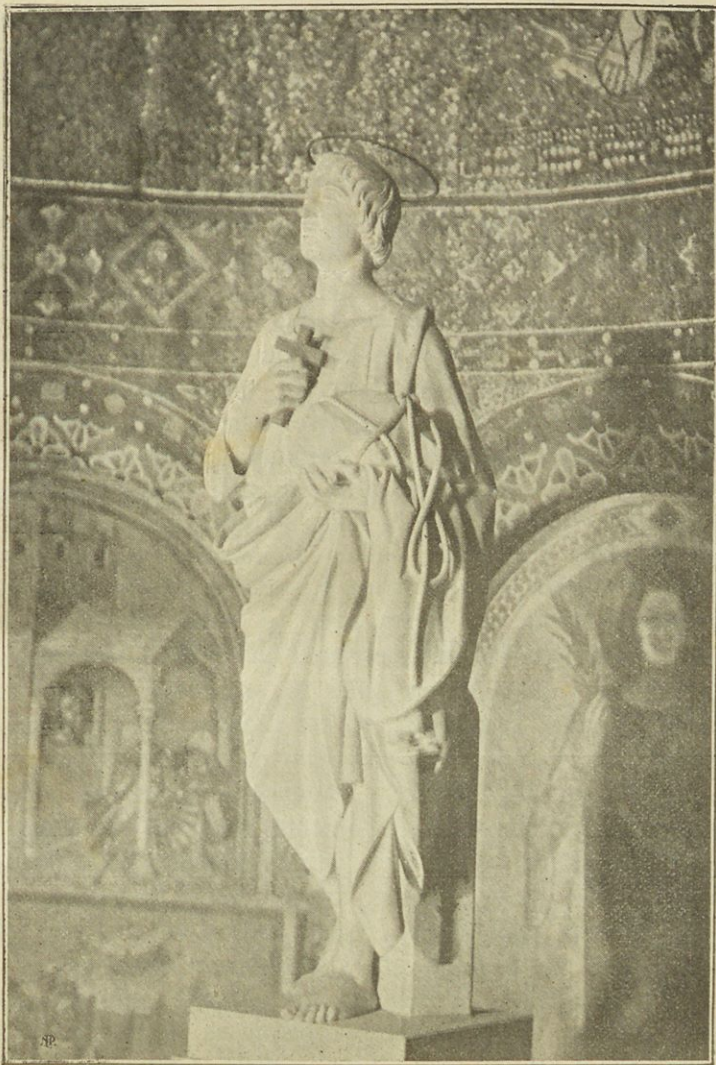
DRUGI DEL.

Ceščenje žalostne Materē božje v Trstu.

PRVO POGlavJE.

Trst in presveta Devica.

Odkar se je začela razcvitati v Trstu vera v križanega Boga, cvetela je tudi pobožnost do njegove presvete Materē. Jn res, prve cerkve sozidane v tem našem mestu, so bile posvečene preblaženi Devici ter so se po njej imenovale. Na mestu, kjer sti v starodavnih časih prebivali ss. devici Evfemija in Tekla, tam kjer stoji sedaj cerkev švicarskega veroizpovedanja (na trgu sv. Silvestra) dvigala se je nekđaj cerkev sv. Silvestra, ki pa je bila ob enem posvečena tudi Materi božji, ter se je zato imenovala med ljudstvom sv. Marije Velike (S. Maria Maggiore), katero ime pa se je pozneje preneslo na bližnjo



Sv. Just M. Patron od Trsta.

(Po fotografsko podobi M. Zanutto).

cerkev oo. jezuitov, ki je tudi posvečena presveti Devici. Istotako je bila cerkev, sozidana na najvišjem delu mesta na kraju, kjer je sedaj ladija altarja najsvetejšega Zakramenta v cerkvi sv. Justa, posvečena Materi božji in sv. Mohorju ter se je zvala Bazilika Matere božje. Ta cerkev je bila postavljena v IV. stoletju. Dragoceni mozaik v polukrogu altarja presv. Rešnjega Telesa, iz 5. stoletja, predstavlja poleg 12 aposteljnov v sredini tudi Marijo Devico, sedečo in držečo v naročju Dete Jesuza.

V poznejših stoletjih je vedno rastla mej Tržačani pobožnost do preblažene Device, kar spričujejo cerkve in kapelice njej v čast postavljene, in razne njene podobe, ki se tu pobožno častè. Nekatero teh cerkvâ dandanes več ne obstojè, kakor n. pr. *Annunziata* (*Oznanenja Matere božje*) na mestu, kjer je sedaj mali škofov vrt; *Madonna del Mare* (po naše bi rekli: *Marija, morska zvezda*), kjer je sedaj trg della Valle; *Madonnina* (mala Mati božja), v okraju sedanje ulice Risorta*); kapela *Rossetti*, posvečena Mariji, na mestu, kjer je sedaj Hôtel de la Ville. Obstoji pa še dandanes pred omenjena stolna cerkev, postavljena v čast Materi božji in sv. Justu, cerkev sv. Marije Velike (jezuitska), cerkev Marije D. Pomočnice (starega sv. Antona), podružnica sv. Rožnivenca (Rosario), in novejša oo. Mehitaristov (Armenska), posvečena *Materi milosti*. Poleg teh velja še omeniti zasebno kapelico v hiši Conti (ulica Rena), kjer verniki z veliko pobožnostjo častè podobo presv. Device, ki se zove *Madonna dei Fiori* (Marija prijateljica cvetlic), katero so l. 1849. ob času kolere nosili po mestu v slovesnem sprevodu.

O pobožnosti Tržačanov do Marije pričajo tudi njene podobe, ki še dandanes obstoje na javnih prostorih v ulici dei Capitelli, dei Navali, della Cattedrale, delle Monache (iz l. 1667.) in Ponte della Fabbra.

*) Spomin na te tri cerkve se je ohranil v ulicah istega imena.

Istotako dokazujejo to pobožnost razne bratovščine, ki so se tu vstanovile in še obstoje, in raznovrstne pobožnosti po cerkvah, h katerim v obilnem številu zahajajo verniki. Že davno je bilo ustanovljeno v cerkvi sv. Silvestra društvo brezmadežne Device, in plemeniti naš someščan Dominik de Rossetti Scander je izdal l. 1778. knjižico *Pratiche spirituali* (pobožne vaje) v porabo za društvenike. Kolika pobožnost se goji v Trstu do Matere božje od zdravja (Madonna della Salute), in kako cvetoča je bratovščina enakega imena, je dovolj znano. Enako znano je tudi, kako mnogobrojno so obiskovane vse cerkve, kjer se vrši majna pobožnost.

Pa predaleč bi zašli, če bi hoteli na dolgo in široko opisovati predmet tega poglavja, rajše preidemo na opisovanje pobožnosti Tržačanov do žalostne Matere božje; pa prej hočemo kratko nekoliko omeniti o slavni stolni cerkvi sv. Justa, kjer uprav se časti žalostna Mati božja.

DRUGO POGlavJE.

Stolna cerkev sv. Justa mučenca.

Ko so bila ponehala krvava preganjanja, ter je dal cesar Konstantin Veliki l. 313. prostost krščanski veri, zasadili so tudi verni Tržačani po preteku nekoliko let, porabivši izjavo cesarja Teodozija, s katero je dovolil kristjanom, da smejo za svoje pobožnosti poslužiti se poganskih tempeljnov, zastavo križa na starem rimskem kapitolju (gradu). Porušili so del tempeljna paganskih bogov Jupitra, Junone, Minerve in drugih, ter postavili proti koncu IV. stoletja na teh podrtinah novo cerkev, posvečeno po tedanjem običaju preblaženi Devici Mariji ni sv. Mohorju. Ta cerkev je imela obliko stare bazilike. Od te starodavne bazilike obstoji še sedaj cela srednja ladija, namreč ona, v kateri stoji altar najsvetejšega Zakramenta, in pa dragoceni mozaik v polkrogu zadej za tem altarjem. Pozneje v začetku VI. stoletja se je do-

zidala vŝtric te ŝe druga cerkev, v čast sv. traŝkima muencema Justu v Servulu, posvečena po prvem traskem ŝkofu Frugiferu, ki je priel vladati to ŝkofijo l. 524.

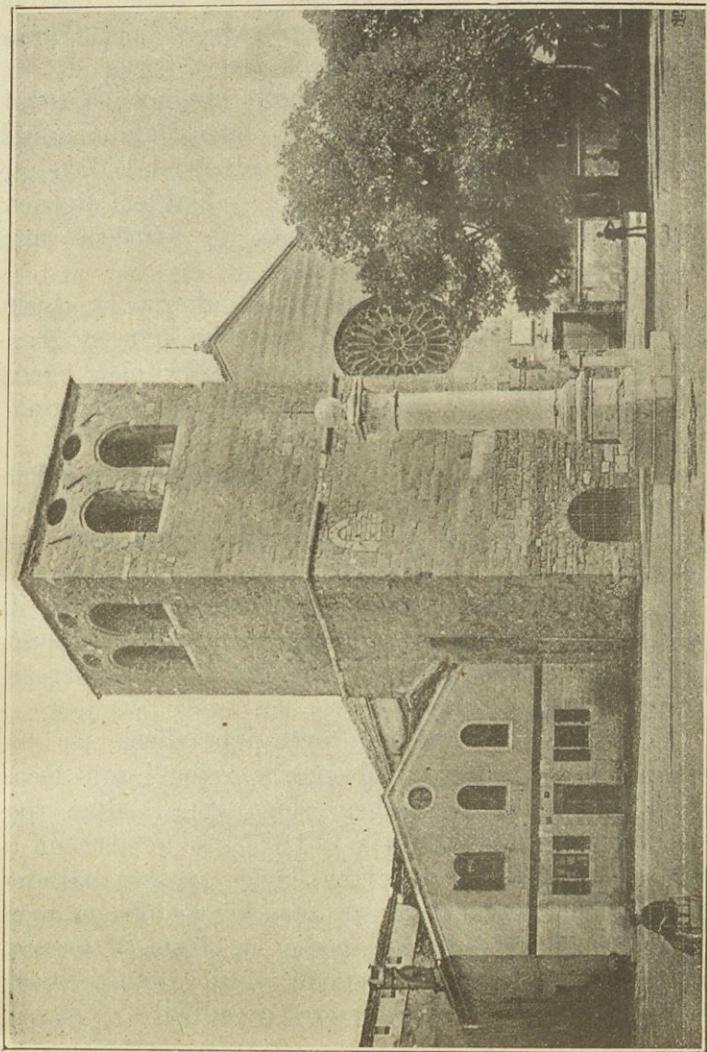
Ker pa je v teku časa vedno bolj rastle eŝenje sv. Justa, sklenili so v 14. stoletju za ŝkofa Rudolfa Morandino dei Pedrazzani iz dveh crkva napraviti jedno samo. V to svrho podrli so ladijo na levi strani cerkve sv. Justa, istotako ladijo na desni strani cerkve Matere božje, ter so podaljšali cerkev sv. Justa po obliki cerkve Marijine; prostor sredi mej obema cerkvama pa so porabili za novo, poglavitno ladijo, katera je iziŝla seveda nekoliko nepravilna, ker sestavljena iz dveh nejednakih delov. L. 1385. je blagoslovil tedanji ŝkof Henrik IV Wildenstein to tako prenovljeno in povečano stolnico, katero so potem polagoma vedno krasili z novimi kapelicami od znotraj. Sedaj je v njej 14 altarjev.

Obstoji tudi ŝe dandanes starodavni baptisterij (krstni kamen) v katerem so krŝevali s potapljanjem krŝenca v vodo, ki je bil prizidan cerkvi Matere božje, in dotična kapelica, posvečena sv. Ivanu Krstniku.

Tej stolnici so dozidali (okoli l. 1000.) na levi strani pročelja zvonik, ki je bil na stroŝke občine traŝke, kakor spričuje napis vdolben v kamen pri vhodu, dovrŝen dne 17. februarja l. 1337. z drugim znotranjim zidom; mej obema zidoma pa so stopnice.

Pa tudi za notranjo olupŝavo naŝe stolnice je bilo treba skrbeti e iz prvega začetka. Zato se je spremenil prostor na levi strani Marijinega altarja, namenjen iz začetka v shrambo cerkvene oprave, svetih posod, svete krizme, svetega olja ni najsvetejŝega Zakramenta, v kapelo ter določila njena ladija v pokopaliŝe za patriciŝke (plemenite) rodbine traŝke, posebno rodbine de *Fin*, *Agostini*, *Giuliani*, kakor svedočijo nekatere ploŝe, ŝe dandanes vzdane na zunanje stene stolnice.

V kapeli svetinj (svetih ostankov), poleg altarja alostne Matere božje, časti se z drugimi znamenitimi



Stolna cerkev Sv. Justa M.

sv. ostanki tudi stara rimska sulica, ki je bila po ustnem izročilu orožje sv. Sergija, rimskega vojaka, sozaščitnika (patrona) tržaškega mesta. Tu se hrani tudi cerkvena dragocenost z veliko in težko monštranco od pozlačenega srebra, dar Ludvika XVIII, kralja franceskega.

Sedanji altar sv. Justa iz finega mramorja postavil je, na mesto starejšega priprostega, tržaški municipij l. 1858. v hvaležni spomin rešitve nadvojvode Maksimiljana iz velike nevarnosti (l. 1855.) — Pod tem altarjem se hranijo telesni ostanki sv. Justa in svinčene teže, s kojimi je bil potopljen v morje.

Pod altarjem sv. Nikolaja, poleg altarja sv. Justa, pri vhodu v zakristijo, se hrani kamenita krsta sv. Apolinara, subdijakona v Trstu. Najbrže so v njej telesni ostanki in obleka tega sv. mučenca. Krsto je videti vsako leto dnè 6. decembra.

V našej stolnici se časti tudi truplo družega zaščitnika mesta Trsta, sv. Servula mučenca, koje počiva pod altarjem istega imena in je odkrito vsako leto dnè 24. maja.*)

L. 1832. napravili so po vsej cerkvi nov tlak iz mramorja, in tedaj so bile prenešene vse nadgrobne plošče iz cerkve ter uzidane zunaj cerkve ob stenah, kakor jih je videti dandanes.

L. 1842. je bila cerkev zopet popravljena ter povečana za novi polukrog (absido), v kojem stoji tačas, izdelani veliki altar v rimskem slogu. Stari altar (posvečen od škofa Gorizzutti-ja l. 1677.) se je odstranil in postavil poleg altarja svetinj na levici, ter se navadno imenuje altar starega sv. Justa zato, ker podoba na njem kaže zgoraj Mater božjo in spodaj sv. Justa, V prenovljenjej absidi (polukrogu) postavili so za stolne korarje lep kor za altarjem; poprej namreč opravljali so kanoniki

*) Altar je pravo za pravo posvečen sv. Andreju, pa imenuje se navadno po sv. Servulu, kojega telo se tu hrani.

svoje molitve pred altarjem v klopeh, v katerih sedè o slovesnostih zastopniki mestnega municipija.

L. 1863. se je obnovil in včvrstil dragoceni mozaik za altarjem najsvetejšega Zakramenta, ker je bilo nevarno, da se poruši. L. 1866. postavili so v srednji ladiji nove, velikanske orglje. L. 1885. obhajale so se v tej cerkvi slovesne tridnevne pobožnosti o priliki pete stoletnice njenega posvečenja.

Na zunanjem zidovju cerkve velja omeniti razun že imenovanih nagrobnih spomenikov še dveh stebrov glavnih vrat, ki sta bila nekdam okupno nagrobni spomenik rimske rodbine Barbia. Leta 1862. so postavili še na pročelju cerkve doprsne kipe treh imenitnih tržaških škofov: Enea Silvija Piccolomini (pozneje papeža Pija II.), Andreja Rapicio in Rinalda Scarlicchio.

Patronat stolne cerkve je v rokah mestnega municipija, kojega glava je sedaj mestni župan Ferdinand dr. Pitteri.

Stolnica bi bila sedaj za potrebo znova in temeljito popravljena. Zato se je bil nedavno temu sestavil odbor, ki je nabral v ta namen nekoliko tisočakov. Želeti je, da se navdušeno nadaljuje v tem pogledu, da bi se čim prej vsaj deloma obnovila in olepšala stolnica sv. Justa, ta dragoceni spomenik zgodovinski in verski.

TRETJE POGlavJE.

Kapela žalostne Matere božje.

Prva kapela na levi strani altarja najsvetejšega Zakramenta v stolni cerkvi sv. Justa je sedaj posvečena žalostni Materi božji (navadno v laškem jeziku imenovana *Madonna della Pietà*). Ta kapela in prejšnji altar v njej morala sta biti iz starodavnih časov. Leta 1859. odkrili so namreč na rakvi sv. mučencev, kojih telesni ostanki so tu pokopani, tanjko svinčeno ploščo, ki ima na dveh straneh vdolben napis v latinskem jeziku, ki slovenski

glasi: † kdor to gleda, vedi, da ta krsta krije ostanke ss. mučencev Zenona in Justine, tržaških meščanov, tretjega ime pa je znano neskončnemu Bogu, ki pozna skrivnosti; te ostanke so zato, da bi to mesto po vojskah in človeški poželjivosti ne zgubilo tolikega in tako dragocenega zaklada, škof in pobožni duhovniki skrivaj uzeli iz velikega altarja cerkve svetih mučencev zunaj mestnega obzidja ter jih z največjo častjo v tem grobu zavarovali, dokler bode Bogu vsemogočnemu ljubo, da jih tu ohrani. To bi se bilo utegnilo dogoditi valjda v VI. stoletju.

Altar je posvetil dnè 5. junija l. 1312. škof Rudolf Morandino dei Pedrazzani v čast sv. mučencema Mohorju in Fortunatu. Pozneje, ko se je kapela prenovila, posvetila se je dnè 4. aprila 1364. ss. Lazarju in Antonu puščavniku. O tem prenovljenju priča plosča iz onega časa, ki je še dandanes vzdana na zunanji steni te kaple ter nosi latinski napis, ki se slovenski glasi:

† Leta Gospodovega (t. j. po Kristusu) 1364. dnè 4. meseca aprila pričelo se je to delo v čast svetih Lazarja in Antona.

Ne ve se pa, kedaj in zakaj se je postavila na ta altar lesena podoba žalostne Matere božje, po katerej je dobil altar svoje sedanje ime. To se je moralo izvršiti pred koncem 16. stoletja, zakaj v onem času že je imel altar žal. M. božje v stolnici sv. Justa letni dohodek 6. lir in 4. stotinke od hiše št. 107. v ulici Pozzo Bianco.

Imenovana podoba predstavlja presv. Devico, ki prežalostna zre mrtvo telo svojega božjega Sina, počivajoče na njenih kolenih. Po menenju strokovnjakov bi utegnilo biti to delo iz 15. ali morda iz poslednje dobe 14. stoletja. Podoba je iz lipovega lesa in po tedanje navadi vsa o platnom prekrita. Vrh platna pa so djali mavec (gips) ter tako podobo pobarvali. Barve in pozlačeni deli so se do danes dobro ohranili; posebno velja omeniti obraz Matere božje, oči so tako naravno izražene, da se dozdevajo že opešane od jokanja in še solzeče.



Msgr. Jurij Dobrila

ki je dal napraviti altar žalostne Matere božje.

Seveda je zob časa nekoliko poškodoval to sveto podobo; zlasti podoba Zveličarjeva je na mnogih krajih od črva zjedena, dasi platno in mavec, kakor smo pred omenili, zakrivajo to škodo. Meseca avgusta t. l. se je obnovila vsa podoba ter je sedaj dovolj lepa. Dragocen plajš od svile, zlatom vezen, jej je v krasno ogrinjalo, in kristalna šipa pred dolbino na altarju jo brani proti upljivu zraka in mokrote.

Zadej za altarjem, v desnem kotu, se hrani druga manjša, kamnita podoba žal. Matere b., katero pobožni verniki radi častè in poljubujejo.

Prvotna kapela žal. Mat. b. je bila priprosta, in altar je bil lesen, kojemu so l. 1820. postavili kamenito ploščo (mizo). O tem altarju je pisal l. 1824. grof Hije-ronim Agapito v svoji knjigi: *popis Trsta*, na str. 113: „Poleg altarja najsvetejšega Zakramenta v drugi ladiji je altar čudežne žalostne Matere božje, slikan vpodobi parskega mramorja in okrašen podstavami, kapiteli in drugimi pozlačenimi okraski“. V tej kapeli postavljali so veliki teden božji grob do l. 1857., ko so na stroške mestnega municipija izdelali po uzoru Jeruzalemskega nov božji grob, ki se postavlja v kapeli sv. Jožefa.

L. 1855. je bivši naš škof Jurij Dobrila, tedaj kanonik in župnik stolne cerkve, sklenil obnoviti in olepšati kapelo žal. Matere b. V ta namen hodil je osebno po hišah meščanov nabirat milodare ter nabral svoto 9428 gld. S tem denarjem so se olepšale stranske stene s fresko-slikami, ki predstavljajo Jezusa s križem obloženega na potu na Kalvarijo in Jezusa na križu visečega mej dvema razbojnikoma. Sliki ste delo Benečana Sebastijana de Santi, kateri je slikal tudi gornji del oboka in šipe na oknih nad bližnjim altarjem sv. Justa starega. Tedaj so dali napraviti po Benečanu Jan. Antonu Dorigo lep mramornati altar za 6830 gld., ki je bil dovršen l. 1858. ter dne 21. januarja l. 1860 posvečen po škofu Jerneju Legat-u.

V vedni spomin, kedaj se je postavil novi altar, in radodarnosti Tržačanov je na desnej strani latinski napis, ki se poslovenjen glasi:

Z denarjem od pobožnih vernikov zbranim po navsetu in skrbi č. g. Jurija Dobrila, kanonika, sedaj po zasluženju škofa poreško-puljskega, 1859.

Velja tudi omeniti, da so o tej priliki našli pod starim altarjem kamenito krsto s telesnimi ostanki ss. mučencev tržaskih Lazarja, Zenona in Justine. Sveti ostanki so se pobrali in shranili v dveh zabojih iz orehovega lesa pod sedanjo altarno mizo tako, da jih in mogoče videti zadej za altarjem. Vsako leto dne 13. julija, spomin ss. Zenona in Justine, jih verniki počastè.

Altar žal. Mat. b. ima mnogo srebrne oprave in v novejšem času je dobil po prizadevanju tedanjega stolnega župnika, sedaj našega ljubljenege višjega pastirja, msgr. Andreja Šterka, dve novi srebrni svetiljki in dragoceno olepšavo za dvojni praznik žal. Mat. b.

ČETRTO POGlavJE.

Pobožnost Tržačanov do žalostne, Matere božje, bratovščine in posebne pravice.

Gotovo je, da že naši predniki so radi obiskovali in goreče častili žal. Mater b. posebno ob petkih in sobotah; izvanredno velika množica ljudstva pa se je zbirala v stolnici o praznikih Marijinih, zlasti pa o slovesnosti žal. Matere b. v petek cvetnega tedna.*)

Pred tem altarjem so se pretočile neštne solze, tu so se izraževale Tolažnici žalostnih, ki je iz ljubezni do nas postala Kraljica mučenikov, vse srčne stiske, vse duševne in telesne potrebe, katere neprestano tlačijo nesrečno človeštvo. In presveta Devica ni zapirala svojih

*) Praznik žal. Mat. b. v tretjo nedeljo meseca septembra je bil ustanovljen v novejšem času.

ušes uzdihom svojih otrok, in priča milosti in nebeške tolažbe, katero jim je ona izprosila, so bili in so mnogobrojni darovi, prinešeni v vseh časih na njen altar v zahvalo za sprejete dobrote. Torej ne brez uzroka imenovali so že naši predniki žalostno Mater božjo *čudodelno*. Prej omenjeni grof Agapito pravi izrečno „*čudežna žalostna Mati božja*“. Tako jo je imenoval l. 1824. ter smatral že splošno znan in navaden ta častilen pridevek.

Ko je v adventu l. 1630. v našem mestu imel cerkvene govore o kapucin Ivan Krstnik d'Este iz rodbine vojvodov Modenskih ter opazil toliko pobožnost do žal. Matere b., ustanovil je z odobrenjem škofa Pompeja Coronini pri tem altarju dne 1. januarja l. 1631. *bratovščino žalostne Matere božje*, katerej je na prošnjo škofa Ivana Frančiška Miller podelil papež Klement XI. odpustek za 7 let v duševno korist vseh živih in mrtvih udov. Ta bratovščina je bila z mnogimi drugimi vred zatrta l. 1781. za cesarja Jožefa II, ko je vladal tržaško škofijo škof Frančišek Filip grof Inzaghi.

Tako je bilo do l. 1883.; pobožnost do žal. Matere božje je vedno tlela v srcih vernih Tržačanov, toda ni bilo bratovščine, da bi pobožnost vzdrževala in množila. Temu nedostatku sklenil je odpomoči tedanji župnik dekan, msgr. Andrej Stérk. Septembra l. 1883. dal je privikrat obhajati slovesno osemdnevnicu v čast žal. Mat. b., katere se je udeležila mnogobrojna množica vernikov ki so pazljivo sledili besedam govornikovim. In ko je ta izrazil misel, da bi se ustanovila bratovščina žal. Mat. b., oglasilo se je takoj na stotine vernikov želečih pristopiti novi bratovščini; zato so se nemudoma sestavila, pravila, koja je odobril in blagoslovil istega leta škof msgr. Janez Nep. Glavina. Bilo bi odveč navesti tu vsa pravila bratovščine, ker so že itak za ude tiskana vposebni knjižici z molitvami vred. V bratovščino se vpisuje v zakristiji stolne cerkve, plačuje se letnine po 1 gld. ali pa 10 gld. enkrat za vselej; duševnih koristi (odpustkov in sv. maš) je mnogo.



Msgr. Jernej Legat

ki je blagoslovil altar žalostne Matere božje.

Da bi pa udje imeli še večjih duševnih koristi, pridružila se je ta bratovščina glavni bratovščini Marijini v Rimu, v ulici Lata, ter tako pridobila vse popolne in nepopolne odpustke, podeljene od rimskih papežev redovnikom žal. Matere božje, z odlokom o. generala Servitov*) v Rimu dnè 5. decembra 1883. Poleg tega pa je dobil altar žal. Mat. b. v stolnici sv. Justa po milostnem dovoljenju Nj. Sv. Pija VII. v pismu z dnè 9. februarja 1802. altarni privilegij**) za vedne čase.

Koje bila tako ustanovljena bratovščina, rastla je vedno bolj pobožnost do žal. Matere b.; in ko je to zaznala sv. Stolica v Rimu, ustrezala je rada željam vernikov, izraženim o raznih prilikah, ter dovoljevala posebne pravice za praznike žal. Mat. b. Najprvo je dovolila kongregacija sv. obredov, da sme biti odkrita podoba žal. Matere b. tri dni, sredo, četrtek in petek cvetnega tedna. Pozneje je pouzdignila praznik 7 žalosti Mat. b. meseca septembra za stolno cerkev sv. Justa mej praznike II razreda (duplex secundae classis). Slednjič l. 1893. je dovolila, da se sme veliki petek izpostaviti podoba žal. Matere b. vernikom v češčenje ogrnjena s črnim plajščem.

Ni mogoče izreči, kako se je pomnožila v poslednjih letih pri meščanih in drugih pobožnost do žalostne Matere b.; njena kapela v stolni cerkvi postala je pravo

*) Red Servitov ali Marijinih služabnikov je bil ustanovljen po Mariji sami. Dne 15. avgusta 1233. ko je sedem plemenitih gospodov iz Florencije v pobožnih molitvah slavilo Marijo, čutili so se nenadoma navdahnjeni, da bi zapustili svet ter se posvetili spokornemu življenju. Ko so dobili dovoljenje od škofa, šli so na samotno goru Senario, 10 milj od Florencije, ter tam živeli v ostri pokori. Na željo, izraženo jim po Mariji, so si izvolili kot znamenje črno obleko, so se posvetili posebno premišljevanju Marijinih žalosti ter sprejeli pravila reda sv. Avguština. Ker so pa vse svoje govore začeli in končevali z besedami *Češčena Marija*, imenovali so jih tudi *brate Češčene Marije*. Papež Aleksander IV. potrdil je l. 1255. novi red, njegovi nasledniki pa so mu podelili mnogo pravic. Največja dika reda Servitov je sv. Filip Beniški, umrl l. 1285.

**) *Privilegovan altar* se zovu altar, kateremu je od rimskega papeža podeljen popolni odpustek, ki se dà obrniti v pomoč oni duši, za katero se daruje sv. maša.

svetišče, kamor neprestano prihajajo pobožni verniki. Večina sv. maš, ki se berejo v cerkvi sv. Justa, se daruje po izrečni želji vernikov na altarcu žal. Matere b. Število udov bratovščine vedno narašča, isto tako število darov za altar. Tridnevna pobožnost v cvetnem tednu je mnogo obiskovana, slovesna osemdnevna septembra meseca pa je vsako leto pravo zmagoslavje. In to treba tembolj povdarjati, ker je pri teh pobožnostih izključeno vse, kar bi utegnulo dišati bolj po posvetnosti, kakor n. pr. slavnostni govori polni lepodonečih besed, hrumeča, bolj posvetnemu ušesu, kakor pobožnemu srcu vgajajoča godba, in kar je temu podobnega. Vse se vrši mirno in dostojno: pobožne molitve pred altarcem žal. Mat. b., priprosti, res apostolski govori o skrivnosti Marijinih britkosti, tihe sv. maše, in na večer sv. blagoslov z navadnim petjem. In vendar je vdeležitev vernega ljudstva pri teh pobožnostih vedno izvanredno mnogoštevilna: to dokazuje, da ljubezen, pobožnost in hvaležnost do Marije privabi sem toliko ljudstva.

PETO POGLAVJE.

Čudežni dogodki.

Mnoge so dobrote in milosti, katere je ob vsakem času Marija izprosila pobožnim dušam, ki so iskale pomoči v premišljevanju njenih bolečin, kakor smo rekli pred, omenivši raznih darov darovanih njenemu altarcu od hvaležnih src. Velika večina teh milosti je znana seveda le Bogu in osebam, ki so jih prejele. Vendar pa so bile nekatere teh milosti tako izvanredne ter so se odlikovale po znakih tako čudežnih, da jih velja zapisati v veden spomin in spodbudo vernikom, zato da tembolj zaupajo v mogočnost in dobrotljivost žalostne Matere božje.

Izmed teh izvanrednih dejstev zabilježimo tu samo dve, ki sta se izvršili v naših dneh in v tako zanimivih okolnostih, da sta na vsak način vredni, da se objaviti.

Dasi pa tu kratko navedemo ti dejstvi, vendar nikakor ne namerujemo s tem izreči konečno razsodbo, da mora vsaki verovati, da so to resnični čudeži, ker to je stvar, kojo more razsoditi le sv. Cerkev; torej je dovolj, da verujemo tako, kakor verujemo navadnim človeškim pričam.

A. Ozdravljenje 12 letnega dečka. Anton Marinsek, gimnazijski dijak, 12 let star, je obolel 19. februarja 1893.; kmalu prikazala se je bolezen na nogi, ki je bila po menenju zdravnika nevarna. Vsi poskusi skrbnega zdravnika niso koristili, in mati ubozega bolnika, ki je trpel hude bolečine, ga je priporočevala v goreči molitvi solznih očij žalostni Materi božji in kleče pred njenim altarjem v stolni cerkvi je prosila: O Marija, če že ni božja volja, da moj Anton ozdravi, isprosi mu vsaj to milost, da ne bo trpel tako hudih bolečin! Zdravnik je že zgubil upajne, kar je tudi povedal sorodnikom, Pobožna mati pa je še vedno zaupala v pomoč Marije. ter je opravila njej v čast devetdnevno pobožnost in obljubila eno sv. mašo, ako se bolniku obrne na boljše. Njeno upajne je ni varalo. Četrtek cvetnega tedna, 23. marča, pred praznikom 7 žalosti Mat. b. bolnik kar nankrat zaupije: Mama, jaz bom ustal! Mati to slišati se nekoliko pomišljuje, ker ne verjame, da bi mogel deček stati na nogah, pa da ustreže želji ljubljenega otroka, ga obleče; pa koliko je bilo njeno začudenje, ko vidi, da sin kakor popolnoma zdrav hodi po sobi! V praša ga, da li čuti še kaj bolečine, pa on odgovarja: prav nič me ne boli; celo zdi se mi, da je bolj slabotna zdrava noga kakor druga. Ozdravljenje je bilo popolno, in od onega dne deček ni čutil več najmanjše bolečine v nogi. Zdravnik, prišedši drugi dan pogledat bolnika, se ni mogel načuditi ter je uskliknil: o sinko, tvoja mati je gotovo mnogo prosila Marijo za te.

O tem dogodku sestavil se je dnè 3. februarja 1894. zapisnik, ki se hrani v pisarni župnega urada sv. Justa

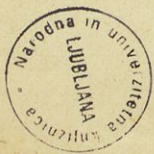
z zdravniškim spričevalom, v kojem je popisana bolezen in nenadno ozdravljenje.

B. Oteklina na možganih nenadoma ozdravljena. Dogodek, ki ga hočemo sedaj povedati, je še čudovitejši od prejšnjega. Jedenindvajsetletna gospodičina Terezija Dodmassei iz Skutari, bivajoča v Trstu pri svojem strijcu, dobro znamenu trgovcu, vitezu Petru Dodmassei, trpela je neznanske bolečine v glavi usled neke otekline na možganih. Meseca avgusta 1893. počutila je prvokrat močen glavobol, ko je bivala v uršulinskem samostanu v Ljubljani; ta bolečina je bila mnogokrat tako občutna, da jo je vil krč ter da je padala v nezavest. Zdravniško preiskovanje je pokazalo, da ima bolnica oteklino na možganih, ter da bi morala iti v Beč in podvreči se operaciji. Mej tem vrnila se je v Trst 28. oktobra 1893. Tu sta jo zdravila dva odlična zdravnika ki sta se izjavila, da bolezen je zelò mučna in dolga ter da se je sicer nadejati, da se kaj zboljša, toda še le po nekoliko mesecih vestne zdravniške pomoči. Kaj pa se je v resnici zgodilo?

Dnè 18. novembra istega leta je vsa bolezen nenadoma in popolnoma izginila.

Kako se je izvršilo to čudežno ozdravljenje, naj nam pove presrečna gospodičina sama. Pozvana dnè 7. februarja 1894. v župni urad stolne cerkve sv. Justa, da po svoji vesti izpovè, kar zna o svoji bolezni in nenadnem ozdravljenju, pravila je mej drugim to le:

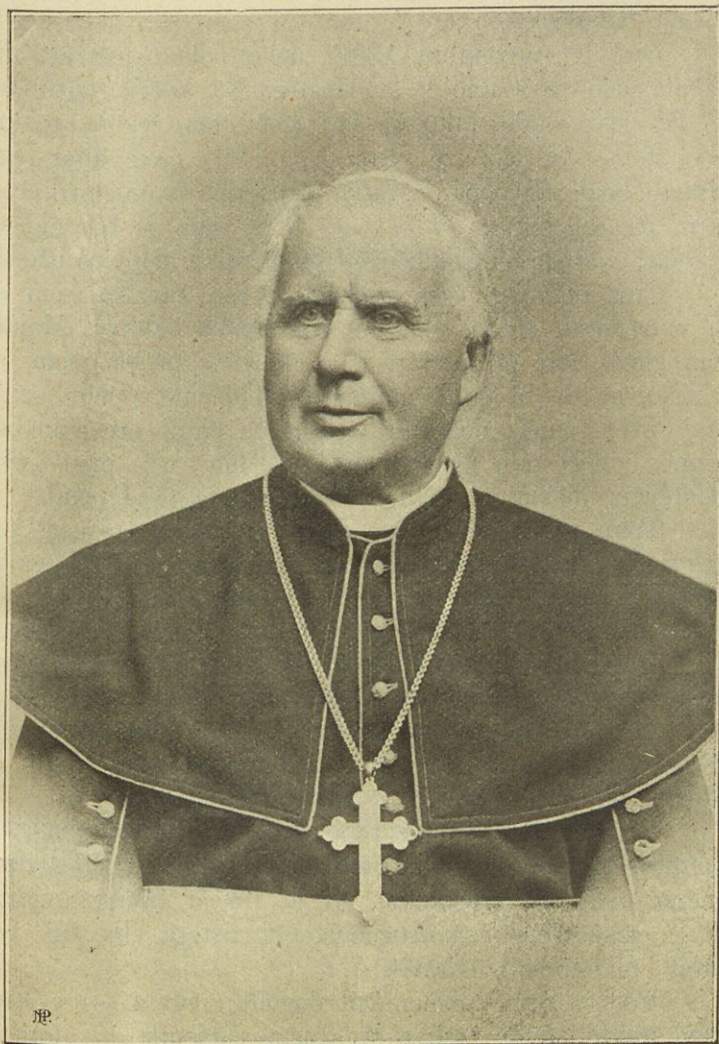
Moram omeniti, da po krčevitem zvijanju sem padla v nezavest, in v tem stanu prikazala se mi je večkrat Mati božja, ki me je vspodbujala in tolažila. Dne 17. novembra 1893. od 3. do 5. popoldne me je zopet hudo zvijalo; ko je to ponehalo, pa se še nisem zavedla, tedaj se mi prikaže preblažena Devica ter mi reče: „*Priateljica moja, jutri pri sv. Justu boš gotovo ozdravela. Pojdi jutri ob 11 uri dopoludne in boš gotovo ozdravljena, ako mi obljubiš, da greš potem čim prej v Bolo-*





Preuzvišenost Msgr. Alojzij Dr. Zorn
metropolit, knezonadškof Goriški.





Preuzvišenest Msgr. Andrej Maria Sterk
Škof Tržaško-Koperski.

gnom kmojim hčeram in služabnicam Servitam, ki pa nimajo klavzure“.*)

Dne 18. novembra 1893., neko soboto, ob 10. uri peljala sem se s teto k sv. Just-u. Na kočiji (vozu) mi je bilo jako hudo, tako da je hotela teta že, da se vrneve domov. Prišli sve vendar ob 10 $\frac{1}{2}$ pred altar žal. Matere božje. Zdaj pa je Marija pripognila svojo glavo proti meni ter mi rekla: *Ne boj se!* O to vam je bila rajska miloba! O ta sladki glas! Zdi se mi, da mi še doni po ušesih.

Črez nekoliko časa zginilo je vse, zavedla sem se in v trenutku čutila sem se popolnoma zdrava. Majala sem glavo, kar mi prej ni bilo mogoče; prijela sem se z roko, ne da bi čutila najmanjšo bolečino, dočim se je prej nisem smela dotakniti, da ne bi čutila prevelike bolečine; videla sem čisto, dočim so bile oči pred jako oslABLJENE, da se mi je delala kar megla pred očmi.“

Tako ozdravljena gospodičina in njena teta, ki je ves ta čas klečala poleg nje, zahvalili ste seveda Boga in Marijo iz vsega srca ter takoj se vrnilo domov, da povesti preveselo vest strijcu, ki je tudi od srca hvalil Boga.

Vprašana potem Terezija, da li se je od onega pomenljivega dnè še povrnila bolečina v glavi, je odgovorila:

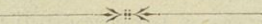
„Od 18. novembra 1893. ob 11 $\frac{1}{2}$ ure dopoludne nisem čutila več nikakoršne bolečina. Hvala Bogu in Mariji, presveti Devici, jaz sem popolnoma zdrava.“

Popoludne 18. novembra prišel je zdravnik pogledat bolnico, pa o svoje veliko začudenje našel jo je vso drugačno, kakor je pričakoval, ter je rekel: „Danes vidim, da je gospodična vsa drugačna. Od tistega dne ni več rabila nikakoršnih zdravil.“

Tudi o tem znamenitem dogodku hrani se v župnem uradu stolne cerkve sv. Justa zapisnik in dotična zdravniška spričevala.

*) Klavzura pomeni prepoved veljavno za nekatere redovnice, da ne smejo prestopiti določenega samostanskega prostora, kateri je tudi zunanjim osebam brez posebnega dovoljenja nepristopen.

Kot dodatek naj še omenimo, da ta toli oblagodarjena gospodičina, da ustreže želji izraženi jej po nebeški Dobrotnici, zapustila je domovino in sorodnike ter se posvetila Bogu po svetih obljubah Bologni v samostanu Servitinj katere častè Marijo s premišljevanjem njene britkosti, ter ima sedaj ime sestra Marija Dolores od Deteta Jezusa.



TRETJI DEL.

Kronanje žalostne Matere božje.

PRVO POGlavJE.

Pripravljalne odredbe.

Češčenje in pobožnost do žal. Matere b., v stolnici sv. Justa širila se je vedno bolj po mestu in okolici, po sebnosti ustanovljeni bratovščini, kakor smo pred omenili; zato je premišljeval dekan u župnik stolne cerkve, sedanji višji pastir naše škofije, kako bi še bolj poudignil slavo presvete Device s tem, da pridobi, posebnih pravic in milosti njenej podobi ki je toli češčena pri meščanih in drugih. Ko pa je doznal o dogodkih, opisanih v prejšnjem poglavju, odločil se je, da je prišel ugodni čas ukreniti potrebne, da se podoba žal. Matere božje slovesno krona z zlato krono, kakoršne dovoljuje Vatikanski kapitelj čudežnim podobam Marijinim. (Glej I del, 4. pogl.).

V tem smislu izročil je dne 2. februarja 1894. stolnemu kapitelju sv. Justa prošnjo, v kateri je razložil svojo misel in nujne uzroke, da se ta misel čim prej odejansko izvrši; prosil je tudi, da blagovoli kapitelj sam to zadevo kot svojo sprejeti ter jo predlagati presvitlemu škofu Janezu Nep. Glavini zato, da on blagovoli ukreniti potrebno in primerno za to zaželjeno slovesno kronanje.

Preč. kapitelj je v seji 7. istega meseca pohvalno in soglasno sprejel predlog mnsgr. Sterka, ter dne 14. februarja izročil presvitlemu škofu utemeljeno prošnjo, da blagovoli on izposlovati, kar je treba za slovesno kronanje žal. Matere božje.

Presvitli škof vsprejel je dobro hotno to prošnjo, in stvar je redno napredovala, kar počí nenadoma glas, da je mnsgr. Sterk. prvi prouzročitelj te zadeve, imenovan Krškim škofom. Tedaj se je vršilo njegovo škofovo posvečenje, župnija pa je ostala izpraznjena, in le kot župni upravitelj je vodil posle mnsgr. Peter Sincič. Konečno pa je bil imenovan stolnim kanonikom mnsgr. Peter Martelanc ter izvoljen tudi župnik stolne cerkve; sedaj še le je bilo mogoče nadaljevati potrebne priprave za kronanje Matere božje.

Žal, da se je usled pred omenjenih okolnosti stvar zavlekla za celo leto, in še le dnè 3. maja 1895. l. odposlala se je prošnja na preč. kapitelj sv. Petra o Vatikanu, da dovoli slovesno kronanje podobe Mat. b. pri sv. Justu. Odgovor je bil, kakor se je bilo nadejati, ugoden in z dotičnim odlokom se je dovolila zaprošena milost. Naš kapitelj, sklican tedaj v polno sejo, je določil, da hoče tudi on pomagati, da sepokrijejo veliki stroški za zlato krono in drugo opravo o tej izvanredni slovesnosti.

Vimenu kapitelja razposlal se je tudi okrožni list imenitnim katoliškim rodbinam v mestu s povabilom, da blagovolijo v denarju ali dragocenostih v to svrho kaj darovati.

DRUGO POGlavJE.

Pontifikant in škofje asistenti.

Kot odposlanec Vatikanskega kapitelja, ki naj bi kronal podobo Matere božje, je bil imenovan Nj. Preuzvišenost Msgr. Alojzij Dr. Zorn, metropolit, knez nadškof Goriški.



Preuzvišenost Msgr. Jakob Dr. Missia
knezoškof Ljubljanski.

Njemu asistovali so poleg našega višjega pastirja škofje drugih podrejenih škofij namreč Ljubljanski in Poreški ter bivši naš, sedaj naslovni škof Teodozijopolski.

Dozdeva se nam primerno podati tu par kratkih životopisnih vrstic o teh cerkvenih dostojanstvenikih.

A. *Knez-nadškof goriški, Alojzij Dr. Zorn*, rodil se je v Prvačini poleg Gorice, dnè 13. januarja l. 1834., posvečen v mašnika 13. januarja 1857; potem je šel v Beč, da dovrši tam višje bogoslovne študije. Vrnivši se kot doktor bogoslovja v Gorico, predaval je več let zaporedoma dogmatike na osrednjem semenišču v Gorici ter bil nekoliko časa tudi ravnatelj tega zavoda.

L. 1883. je bil posvečen v škofa Poreško-Puljskega pa že 22. junija istega leta imenovan knezo-nadškofom Goriškim ter kot tak potrjen od sv. Stolice 9 avgusta. Dne 14. oktobra se je slovesno vršila njegova intronizacija v Gorici. Za svoje zasluge je dobil od sv. Očeta papeža naslov asistenta papežne stolice, in od Nj. Veličanstva cesarja dostojanstvo tajnega svetovalca.

B. *Tržasko-koparski škof, Andrej Marija Sterk*, se je rodil v Voloski (v Istri) dnè 28. novembra 1827. v mašnika posvečen 24. septembra 1853. Kot dušni pastir je služboval v Trstu, kot duhovni pomočnik pri sv. Justu, potem kot župnik v Lovrani v (Istri), od tam je prišel zopet v Trst kot kanonik stolnega kapitelja sv. Justa, kjer je bil kmalu zatem izvoljen za kapiteljskega dekana in župnika stolne cerkve. Pred 2. letoma imenovan škofom Krškim je bil dnè 24. junija 1894. v našej stolnici posvečen ob obilni vdeležbi meščanov, ki niso imeli prilike še videti take svečanosti. Dne 26. avgusta je bila slovesna intronizacija v krški stolnici.

Dnè 1. junija t. l. poklican od Nj. Veličanstva cesarja vladati našo škofijo, je bil od Nj. Svetosti papeža Leona XIII prekonizovan v konsistoriju dnè 25. junija, a dnè 8. septembra slovesno vmeščen v našej stolnici v veliko zadovoljnost vernikov naše škofije.

C. *Knezoškof Ljubljanski, Jakob Dr. Missia*, se je rodil v Sv. Križu na Štajerskem dnè 30. junija l. 1838., v mašnika posvečen 30. maja 1863. Bil je iz začetka tajnik pok. graškega škofa, Msgr. Zwerger-ja, a dnè 14. junija 1884. imenovan knezoškofom Ljubljanskim ter 10. novembra potrjen od sv. Očeta papeža. V škofa posvečen je bil v Gradcu 7. decembra 1884. ter 14. istega meseca slovesno intronizovan v Ljubljani. Msgr. Missia je tudi tajni svetovalec Nj. Veličanstva cesarja.

D. *Škof Poreško-Puljski, Ivan Krstnik Dr. Flapp*, se je rodil v Korminu 18. aprila 1845. l. v mašnika je bil posvečen 19. septembra 1868. Dovršivši v Beču bogoslovne študije, prišel je v Gorico kot doktor bogoslovja na osrednje semenišče kot spiritual in profesor cerkvenega prava in zgodovine. Imenovan od Nj. Veličanstva cesarja škofom Poreško-Puljskim je bil kot tak potrjen od sv. Očeta Leona XIII dnè 13. novembra 1884. V škofa posvečen v Gorici dnè 4. januarja 1885. je bil slovesno vmeščen v Poreču 15. marča, v Pulji pa 24. maja.

E. *Msgr. Janez Nep. Glavina, naslovni škof Teodozijopolski*, se je rodil v Borštu 13. aprila l. 1827., posvečen v mašnika 17. avgusta 1852. Bil je iz prva duh. pomočnik v Draguču, in v. Kopru, potem so ga poslali njegovi predstojniki v Beč, da dovrši višje bogoslovne študije ter doseže naslov doktorja. Vrnivši se od tam, je bil škofijski tajnik in profesor pravoslovja in cerkvenega prava v semenišču, ki ga je v Trstu ustanovil škof Legat, potem je bil več let župnik cerkve M. D. Pomočnice (sv. Antona star). Imenovan škofom Poreško-Puljskim l. 1878. je bil 6. oktobra ist. l. v Gorici posvečen in kmalu potem je preuzel vladanje izročene mu škofije. Ko pa je bila l. 1882. po smrti msgr. Jurija Dobrila izpraznjena stolica naše škofije, bil je na njo poklican msgr. Glavina, ki je bil intronizovan pri sv. Justu dnè 6. avgusta 1882. in 15. avgusta v Kopru.

Usled bolehnosti je prosil, naj bi ga oprostili težkega bremena vladanja razsežne škofije; njegove apetrovane prošnje je slednjič uslišal sv. Oče Leon XIII. ter ga v konsistoriju 2. decembra 1895. imenoval naslovnim škofom Teodozijopolim (Erzerum v Armeniji).

TRETJE POGlavJE.

Obred kronanja.

Sv. Cerkev veleč, da naj se z izvanredno slovesnostjo kronajo podobe presvete Device, hoče s tem izbuditi in pouzdigniti v srcih vernikov duha prave pobožnosti in spoštovanja do Marije; zato je tudi za slovesno kronanje predpisan poseben obred po obredniku, katerega pošilja Vatikanski kapitelj z odlokom za kronanje, in kojemu je naslov: „*Obred, kojega se treba držati pri polaganju zlatih kron, katere daruje prečastiti kapitelj sv. Petra v Rimu svetim podobam preblažene Device Marije*“. Tu podajamo v prevodu poglavitno vsebino teh obredov in molitev.

Tri dni pred začetkom cerkvene svečanosti naj zvonijo zvonovi dotične cerkve, da se naznanja ljudstvu prijetna in vesela slovesnost. Ako je podoba premakljiva, jo treba djati pod nebo (baldahin) ter postaviti na veliki altar ozaljšan z mnogimi svečami. Cerkev velja praznično olepšati; na glavnih vratih cerkve pa treba izložiti sliko one podobe, ki se ima kronati, z grbi vladajočega papeža, prvega kardinala vatikanskega kapitelja samega škofa po oblaščenege za kronanje.

Ko je vse to pripravljeno, dan pred slovesnostjo ob uri večernic naj se pojo litanije Matere božje in sledeča pesem:

Zdrava morska zvezda,*)
Božja. mati sveta,
Ino zmeraj Deva.
Blaga rajska vrata.

Si pozdrav sprejela
Iz ust Gabriela
Mir nam daj In Eve
Nam ime spremeni.

*) Latinsko: *Ave, maris stella*; prevod po „Ceciliji.“



Preuzvišenost Msgr. Ivan Kerstnik Dr. Flapp
Škof Poreško-Puljski.

Grešnim vem'okove,
Slepim daj svitlobo,
Slabega nas reši,
Dobro vse nam sprosi.

Mater nam se skaži,
Prošnje naj usliši,
Ki za nas včlovečen,
Tvoj je hotel biti.

Deva si prečudna,
Deva preponižna,
Štor' nas greha proste,
Čiste in ponižne.

Daj življenje čisto,
Pot pripravi varno,
Da na veke vid'mo
Jezusa veseli.

Slava bod' Očetu,
Slava bodi Sinu,
Z Duhom trikrat svetim:
Slava trem enaka. Amen.

Potem se moli:

Služabnikom tvojim, prosimo o Gospod, grehe odpusti, da ki tebi po-svojih delih ne moremo dopasti, se po priprošnji Matere tvojega Sina, Gospoda našega izveličamo! kateri s teboj živi in kraljuje v edinosti svetega Duha Bog na vekov veke. Amen.

V dan določen za kronanje pride v to po oblaščeni škof v cerkev, kjer ga sprejme duhovščina; ko je poš-kropil navzoče z blagoslovljeno vodo, gre pred altar naj-svetejšega Zakramenta, k' er klečè pomoli. Potem gre na mesto, kjer se ima vršiti sv. opravilo, ob navzočnosti krajnih predstojnikov, notarja, prič in zastopnika cerkve se prinese zlata krona, ter se zahteva prisega, da se bo varno hranila in vedno pustila na glavi svetej podobi; to vzame notar na postavni zapisnik. Ko se prečita ta zapisnik in odlok Vatikanskega kapitelja za kronanje in v to pooblaščenega škofa, blagoslovi on krono, položeno na zlato ali srebrno posodo, rekoč:

Pod tvojo pomoč pribežimo, o sveta božja Porodnica; ne zavri naših prošenj v naših potrebah; temuč reši nas vselej vseh ne-varnosti, o častitljiva in blažena Devica.

V. Naša pomoč je v imenu Gospodovem.

R. Ki je vstavaril nebo in zemljo.

V. Gospod z vani.

R. In s tojim duhom.

MOLIMO.

Vsemogočni, večni Bog, ki si po svoji milostljivi previdnosti vse iznič ustvaril; tvoje božje Veličanstvo ponižno prosimo, da to krono v ozaljšanje svete podobe Matere tvojega Sina, Gospoda našega izdelano, blagosloviti in posvetiti blagovoliš. To istem Gospodu našem Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, ki steboj živi in kraljuje v edinosti sv. Duha Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.

Pri tej molitvi poškropi škof krono z blagoslovljeno vodo ter jo pokadi skadilom. Potem se nese krona v sprevodu s križem naprej in z osmimi gorečimi svečami, k altarju preblazene Device, mej tem pa se poje, menjevaje se v koru, latinska pesem: „O gloriosa virginum“, ki jo tu podamo v slovenskem prevodu po „Ceciliji“:

O Deva Ti preslavljena,
Nad zvezdice postavljena;
Glej Njega, ki je Stvarnik Tvoj,
Zavijaš Detice v povoj.

Kar vzela Eva nam nekda,
Nam vračas Ti po Sinu zdaj;
Da pridemo v presrečni kraj,
Objokamin odpiraš raj.

O vrata kralja blagega,
Dvorana solca svitelega:
Življenje dala Deva vsim,
Zapojmo z glasom radostnim.

Naj, Jezus, slava Ti doni,
Ki se rodil iz Deve si;
Z Očetom, Duhom blaženim,
Na večne čase slavljenim. Amen.

Po dovršeni pesmi moli se ta le molitev:

O Bog, ki si izvolil deviško telo preblazene vedno Device Marije, da bi v njem prebival; dodeji, prosimo, da po njeni priprošnji potrjeni, radostno obhajamo njeno kronanje; ki živiš in kraljuješ z Bogom Očetom v edinosti sv. Duga Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.

Sedaj se položi krona na blazino na episteljski (levi) strani altarja ter se razglasi popolni odpustek podeljen od sv. Očeta vernikom, kateri prejmejo zakramenta sv. Pakore in sv. Rešnjega Telesa ter obiščejo cerkev v dan kronanja ali pa eden naslednjih dni.

Potem poje sv. mašo Matere božje škof ali delegat (škof pooblaščen za kronanje) ali pa prvi kanonik kaptelja s škofovo asistencijo; in ako so prisotni kanoniki, imajo opravo bele barve.

Po sv. Obhajila pri maši obhajata se dijakon in subdijakon, ki se morala pritej maši obhajati po starodavni šegi prvotne cerkve.

Po sv. maši gre škof (ali duhovnik) pooblaščen za kronanje ogrnjen v pluvijal (veliki plašč, ki se rabi pri sv. blagoslovu) k altarju sv. podobe, ki se ima kronati; tam se spoštljivo prikloni in kleče zapoje in kor nadaljuje slavospev „Regina coeli laetare, alleluja“, slovenski po „Ceciliji“:

Raduj nebeška se Gospa, alleluja!*)
Ker on ki si rodila ga, alleluja!
Raztrgal smrti je vezi, alleluja!
Oj prosí za nas milosti, alleluja!
Raduj nebes Kraljica se, alleluja!

Pri tem stopi kronajoči škof, kojemu asistujeta dijakon in subdijakon, na vzvišeno mesto za to pripravljeno ter spoštljivo položi zlato krono na glavo svete podobe, rekoč:

Kakor mi tebe o svojimi rokami kronamo tu na zemlji, tako daj, da zaslužimo tudi mi, da nas Jezus Kristus s slavo in častjo krona v nebes.

Tedaj se oglešè trobente, zapoj ò orglje in zvonovi, zagromè topiči (alitopovi).

Nato blagoslovi škof kadilo, dene v kadilnico ter trikrat pokadi kronano podobo. Po zvršeni pesmi moli škof:

V. Krona zlata na njenej glavi.

R. Izraz svetosti, slava vzvišenosti, znamenje mogočnosti.

V. Kronal si jo, o Gospod!

R. In postavil nad dela svojih rok.

MOLIMO.

O usmiljeni Očo nebeški, v imenu Matere edinerojenega Sina tvojeга, Gospoda našega Jezusa Kristusa, ki se je po tvoji volji, da odreši rod človeški, včlovečil v neoskrunjenem telesu Marije Device; dodeli po priprošnji jste presvete Device, da se vsi, ki v tej podobi ponižno častè našo premilostno Kraljico in dobrotljivo Gospo, rešijo pretečih nevarnosti in pred tvojim božjim Veličastvom dobè odpuščenje vseh svojih grehov, ter zaslužijo v tem življenju zaželjeno milost, v prihodnjem pa, da se v društvu tvojih izvoljenih radujejo večnega zveličanja. Po istem Gospodu našem Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, ki s teboj živi in kraljuje v edinosti sv. Duha Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.

Sedaj se zapoje v zahvalno pesem „*Te Deum laudamus*“, ki jo podamo tu v prevodu:

Tebe Boga hvalimo, tebe Gospoda s poznavamo.

Tebe večnega Očeta vsa zemlja spoštuje.

Tebi vsi angelji, tebi nebesa in vse oblasti,

Tebi kerubini, serafini neprestanim glasom kličejo:

Svet, svet, svet Gospod Bog vojnih trum.

Polna sta nebo in zemlja veličastva tvoje slave.

*) Beseda *alleluja* pomeni: *hvalite Gospoda!* ter je neki odmev radostnega petja v nebeškem Jeruzalemu, kjer po spričevanju sv. Janeza Ev. neprestano doni: *alleluja*.



Preuzvišenost Msgr. Janez Nep. Glavina
naslovni škof Teodozijopolitanski.

Tebe slavni zbor aposteljnov,
Tebe prerokov broj čistiti,
Tebe mučenikov vojna hvali zmagovalna;
Tebe po zemeljskem krogu sveta cerkev spoznava,
Očeta veličastva neizmernega,
Častitljivega tvojega pravega in edinega Sina,
Svetega tudi Duha tolažnika.
Ti slavni kralj si, Kristus,
Ti Očetov sin si večni.

Ti da človeka odrešiš v človečiti se v deviškem telesu se nisi zbal;

Ti, zmagovalec smrtnega žela, vernikom odprl si nebeško kraljestvo.

Ti na desnici božji sediš v slavi Očeta.

Da kot Sodnik Ti imaš priti, verujemo.

Tebe torej prosimo, pomagaj svojim služabnikom, koje si odrešil s krvijo dragoceno.

Daj, da s tvojimi svetniki v večni slavi bomo šteti.

Reši ljudstvo svoje, o Gospod, in blagoslovi svojo dedščino;

Vladaj jih in povikšuj na veke.

Dan na dan te poveljučujemo,

In tvoje ime slavimo v vek in na vekov veke.

Blagovoli, o Gospod, le ta dan brez greha nas ohraniti.

Usmili se nas, o Gospod, usmili se nas.

Tvoje usmiljenje bōdi nad nami, o Gospod, kakor smo o tebe zaupali.

V tebe zaupal sem, o Gospod, osramočen nebom na veke.

MOLIMO.

Bog, katerega usmiljenja nima števila in katerega dobrote bogastvo je neskončno. Zahvalimo se Tvojemu premilostljivemu Veličanstvu za podeljene in prosimo vedno, Tvojo milost, da ki prošnikom dodeliš, kar želē jih ne zapustiš temuč jih pripeljež k večnemu plačilu. Po Kristusu Gospodu načem. Amen.

Potem se moli psalm „*de profundis*“ in molitev:

Iz globočine vpijem k teb', o Gospod! Gospod, usliši moj glas.

Naj poslušajo tvoja ušesa glas moje molitve.

Gospod, ako boš na grehe gledal, kdo bo obstal, o Gospod?

Toda pri tebi je sprava, in zavoljo tvoje postave čakam tebe, o Gospod.

Moja duša se zanaša na njegovo besedo, moja duša upa v Gospoda.

Zakaj pri Gospodu je usmiljenje, in pri njem obilno odrešenje.

In on bo rešil Izrael vseh njegovih hudobij.

Večni pokoj daj jim, o Gospod, in večna luč naj jim sveti!

MOLIMO.

O Bog, ki odpuščenje deliš in zveličanje človeštva ljubiš, prosimo tvojo dobrotljivost: da dušo Aleksandra dobrotnika, ki se je iz tega sveta ločila, po priprošnje blažene Marije, vselej Device, in vseh tvojih svetnikov, v družbo večnega zveličanja priti dovoliš. Po Kristusu Gospodu našem. Amen.

V. Naj počiva v miru.

R. Amen.

Potem se moli z bolj tihim glasom *Očenaš* in *Ceščena marija* za kapitelj in kanonike Vatikanske cerkve ter se dodà molitev:

V. Molimo za svoje dobrotnike.

R. Blagovoli, o Gospod, podeliti vsem našim dobrotnikom zaljubljenosti tvoje imena večno življenje. Amen.

Tu se konča sv. opravilo z molitvijo, ki jo je molil papež Benedikt XIII pri kronanju podobe presvete Device, katero častè v mestu Albano ter se zove *della Rotonda*, in je tale:

MOLIMO.

Obvaruj, prosimo, Gospod! po priprošnji blažene *Marije Snežnice* Device, družimo presvete Vatikanske cerkve vsake nasprotnosti, iz vsega srca pred teboj se ponižajočo brani milostljivo pred zalezovanjem sovražnikov. Po Kristusu Gospodu našem. Amen.

Popoldne po dovršenih slovesnih večernicah, ki se pojò s predpevi in psalmi Marije Snežnice (5 avg.), ima cerkveni govornik slavnostni govor v čast presvete Device; potem se nese podoba v slovesnem sprevedu po javnih ulicah, ki so v znamenje radosti lepo posnažene in olepšane s zelenjem ali cveticami; tega spreveda se vdeleži delegat z drugimi dostojanstveniki, krajni predstojniki pa prinesò Mariji v dar debelo svečo

Po solnčnem zatonu se prižigajo umeteljni ognji v znamenje splošnega veselja.

Da se pa tembolj pouzdigne češčenje Matere božje, je navadno naslednje tri dni med slovesno sv. mašo slavnostni govor o Mariji in druge pobožnosti ki utegnejo užgati v srcih vernikov večjo vnemo za čast Marije.

Tudi se delè med verno ljudstvo podobice predstavljajoče kronano podobo. Od teh se pošlje 30 rdeče svilenih, zlatom in srebrom olepšanih, preč. gg. kanonikom sv. Petra v Vatikanu, jedno še lepše ozaljšano prvemu kardinalu Vatikanskemu; družih 70 papirnatih beneficijatom ali klerikom istega kapitelja. Isto tako se pošlje jedna taka slika na platnu z napisom in okraski Vatikanski cerkvi, da se tam hrani v vedni spomin tega dogodka.

Vse to in pred imenovani zapisnik s zgodovinskim spisom o sv. podobi in njenem slovesnem kronanju odpošljejo cerkveni zastopniki preč. g. tajniku kapitelja, da je hrani v arhivu Vatikanskem v vedni spomin.

ČETRTO POGlavJE.

Zlata krona žalostne Matere božje.

V zvršetek te knjižice hočemo podati tu še kratek popis dragocene krone, ki od 20. septembra 1896. diči glavo podobe Matere božje pri sv. Justu.

To krasno delo od zlata in dražih kamenov je bilo lani nekoliko dnij izloženo ter je vzbudilo občno občudovanje in pohvalo.

Krona je izdelana po načrtu g. Hektorja Dr. Lorenzutti, inženirja in stavbinskega ravnatelja pri mestnem magistratu. Delo je izvršeno v renaissance slogu. G. Frančišku Bisutti, izvedenemu umetniku za dela od zlata in rezbarije, je bila izročena ornamentika (akrasta), ki je dovršeno delo.

Drage kameničke je vdelal zlatar dedičev Rihardu Stettberger pod strogim nadzorstvom g. Artura Cante.

Teža kroninega zlata je 1343 gramov.

Nič manj ko 1418 dragih kamenčkov je na nji vdelanih, in sicer: 23 večjih briljantov, 63 manjših briljantov, 20 rosin, 286 demantov, 7 rubinov, 2 smaragda, 4 zafirji, 1 topaz, 400 celih perl, 208 polovičnih perl, 23 akvamarinov, 21 almatinov, 360 granatov.

Vrednost zlata z naša 2921 gld. 90 kr.; biseri so se cenili za 4000 gld.; za izdelovanje se je potrosilo 1000 gld. Celotna vrednost krone je torej 7921 gld. in 90 kr.

PRESTAVEK.

Pobožnosti k časti žalostne Matere božje.

Pobožni zdihljeji k žalostni Materi božji.

(Tri sto dni odpustkov zadobi, kateri se tudi dušam u vicah v prid oberniti zamorejo, kdor naslednje zdihljeje pobožno opravi. Pij VII. 1817.)

V. O Bog! hiti me otet!

O. Gospod! teci mi pomagat!

Cast bodi.

1. Srčno usmiljenje imam s teboj, o žalostna Mati Marija! zavoljo britkosti, katero je občutilo tvoje sveto srce pri prerokovanji sv. starčika Simeona. O ljubeznjiva Mati! s tem svojim užaljenim srcem mi sprosi pri Bogu ponižnost in dar strahu Božjiga!

7. krat Češena si Marija.

2. Srčno usmiljenje imam s teboj, o žalostna Mati Marija! zavoljo britkosti, katero je tvoje prelubeznjivo srce občutilo na bégu v. Egipt in zavoljo žalosti, katero si ves čas v Egiptu imela. O ljubeznjiva Mati! s tem svojim tako užaljenim srcem mi sprosi pri Bogu radodarnost, zlasti proti revnim, in dar pobožnosti.

7. krat Češena si Marija.

3. Srčno usmiljenje imam s teboj, o žalostna Mati! zavoljo nepokojnosti, katero je tvoje skrbljivo srce občutilo, kadar si svojiga preljubiga Sina Jezusa tri dni iskala. O

ljubeznjiva Mati! s tem svojim tako skrbljivim srcem mi sprosi pri Bogu čistost in dar učenosti.

7. krat Češena si Marija.

4. Srčno usmiljenje imam s teboj, o žalostna Mati! zavoljo tiste groze, ktera je presunila tvoje Materno srce, kadar si srečala Jezusa obloženiga s težkim križem na rami. O ljubeznjiva Mati! s tem svojim ljubjiočim odbolečin toliko razdjanim srcem mi sprosi pri Bogu potepožljivost in dar moči.

7. krat Češena si Marija.

5. Srčno usmiljenje imam s teboj, o žalostna Mati! zavoljo tistega neizrečeniga terpljenja, ktero je tvoje močno srce preneslo, kadar si bila pričujoča pri smertnih težavah svojiga Sina Jezusa na križi viséčiga. O ljubeznjiva Mati! s tem svojim tako užaljenim srcem mi sprosi pri Bogu zmernost in dar svetovanja.

7. krat Češena si Marija.

6. Srčno usmiljenje imam s teboj, o žalostna Mati! zavoljo hude rane, ktera je bila v tvoje, milosti polno srce vsekana, kadar je sulica Jezusovo stran odperla, in njegovo, vse ljubezni vredno srce prebodla. O ljubeznjiva Mati! s tem svojim tako ranjenim srcem mi sprosi bratovsko ljubezen in dar umnosti.

7. krat Češena si Marija.

7. Srčno usmiljenje imam s teboj, o žalostna Mati! zavoljo tiste tihe britkosti, ktero je občutilo tvoje premilo srce, kadar so Jezusa v grob položili. O ljubeznjiva Mati! s tem svojim tako močno razžaljenim srcem mi sprosi pri Bogu gorečnost in dar modrosti.

7. krat Češena si Marija.

V. Prosi za nas, o prežalostna Devica!

O. De bomo vredni obljud Kristusovih!

Molitev.

O preljubeznjivi Jezus! prosimo te, naj bo tvoja žalostna Mati Marija, katero srce je sedmeri meč presunil, pri tebi za nas milostljiva priprošnjica in mila naša Mati; de po njeni prošnji od tebe gnado zadobimo; de vse terpljenja in britkosti tega življenja poterpežljivo prenašamo in zato večno krono desežemo. Amen.



KAZALO.

Uvod str. 5

PRVI DEL. O češčenju Matere božje splošno.

I. poglavje: O češčenju presvete Device	str. 7
II. " O podobah presvete Device	" 8
III. " Čudežne podobe in svetišča	" 11
IV. " O kronanju Marijinih podob	" 14

DRUGI DEL. Češčenje žal. Matere božje v Trstu.

I. poglavje: Trst in presveta Devica	str. 16
II. " Stolna cerkev sv. Justa	" 19
III. " Kapela žal. Matere božje	" 23
IV. " Pobožnost Tržačanov do žal. Matere božje. — Bratovščina in predpravaica	" 27
V. " Izvanredni dogodki	" 31

TRETJI DEL. Kronanje žalostne Matere božje.

I. poglavje: Pripravljalne odredbe	str. 37
II. " Pontifikant in škofje asistenti	" 38
III. " Obred kronanja	" 42
IV. " Zlata krona žal. Matere božje	" 50
PRESTAVEK. Pobožnosti k časti žalostne Matere božje	" 51

SLIKE:

Žalostna Mati božja v stolnici sv. Justa	str. 2
Mesto Trst	" 9
Dragocena krona	" 13
Sv. Just mučenec	" 17
Stolnica sv. Justa	" 21
Msgr. Jurij Dobrila	" 25
" Jernej Legat	" 29
" Alojzij Zorn	" 34
" Andrej Marija Sterk	" 35
" Jakob Missia	" 39
" Ivan Krstnik Flapp	" 43
" Janez Nep. Glavina	" 47



KYALTO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5720 S. UNIVERSITY AVENUE

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 733-4343

FAX 733-4343

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

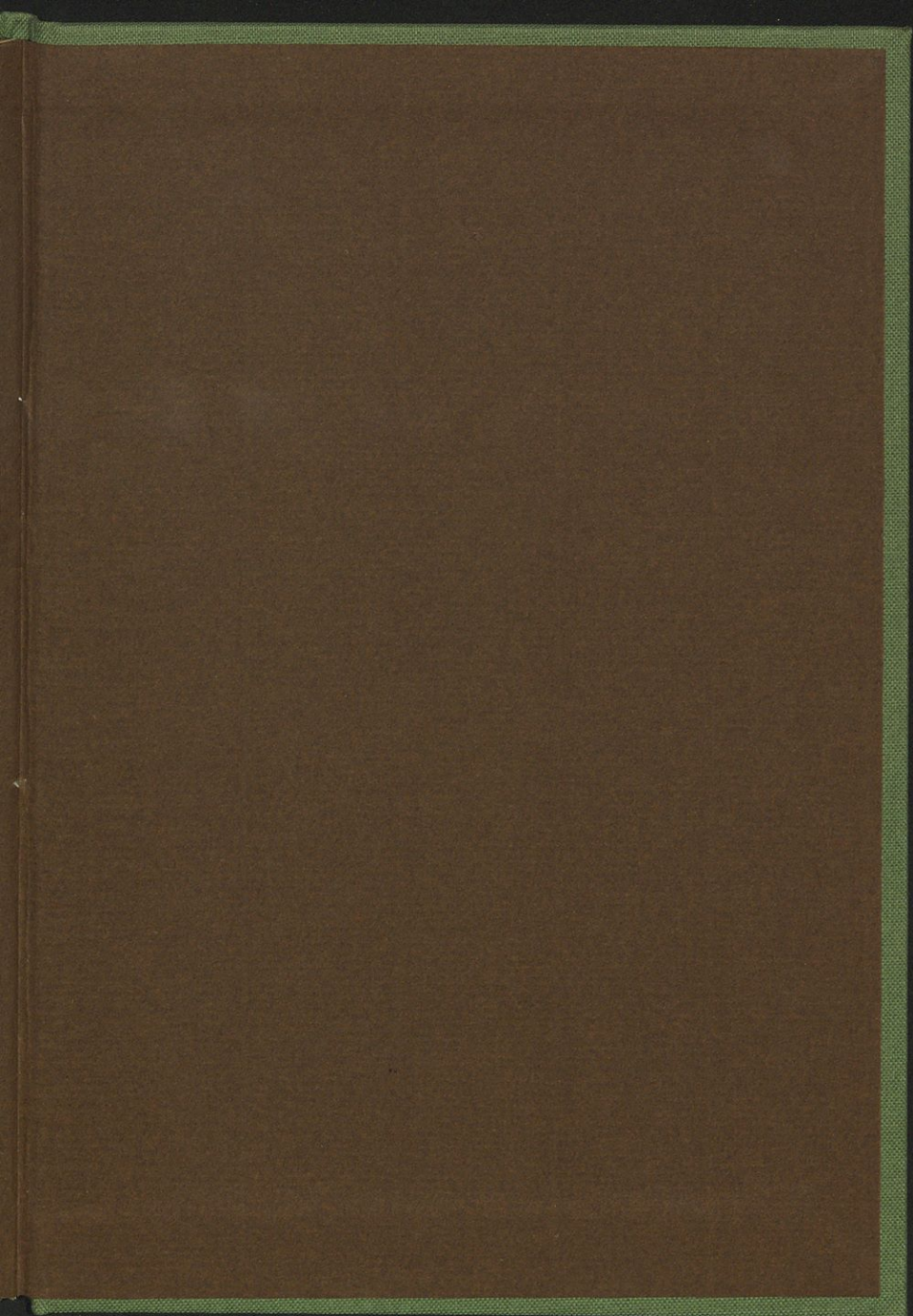
WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU

WWW.PHYSICS.UCHICAGO.EDU





NRADNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

584 021

COBISS S